در علیه غلطه‌ده (آره‌ولك) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues à la Direction du Journal "AREVELK„ Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան.	140 Ղ.ռ
» » » »	վեցամսեայ.	70 »
» » » »	եռամսեայ.	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան.	40 Ֆրք
» » »	վեցամսեայ.	20 »

Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 ղրուշի փուլը 100 ղրուշի հաշւով:
Ծեղական բերտսարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսի վախճանը, որ անցնալ շաբթուան ողբալի իրողութիւնն էր մեր ազգային շրջանակին մէջ, վշտագին տպաւորութիւն մը գործեց հասարակաց վրայ, մանաւանդ հիւանդութեանը պարագաներուն ազդեցութեան տակ՝ որոնց արձագանգ եղաւ հայ օրագրութիւնը, քայլ առ քայլ հետեւելով անոր ընթացքին։ Գիտութիւն կամ արուեստ չզօրեց կասեցնել գահավէժ ընթացքը անողոք ախտին. և հայ բժիշկներու բոլորանուէր ջանքը, ազգովին շնորհակալութեան արժանի, ի զո՜ւր մաքառեցաւ մարդկային կարողութեան սահմանին մէջ, մինչեւ մահուան նախատօնակի ժամը։

Նախկին Արքեպիսկոպոս Տարօնոյ, Տ. Գրիգորիս Սրբազան իր կղերական կեանքին մեծ-կէս մասը նուիրած էր հովուական պաշտօններու, գաւառական արեւու տակ հասունցնելով հետզհետէ. բայց տարիներու ընթացքի մէջ, իր վարչական թանկագին փորձառութիւնը պարթեւ հասակին վրայ,—որ կարծես ոչ նըւազ պահանջելի հանգամանք մըն է հովուացուներու համար,—այն տեղուանք, գետերու և լիճերու ափունքին մօտ, սնուցած էր և ի չափ հասուցած՝ Եկեղեցւոյ օգտին ծառայելու յօժարութիւնը, որ միշտ բաբախուն պահեց հոգելոյս Սրբազանին սիրտը Ս. Լուսաւորչի հօտին պէտքերուն առջեւ, և ցաւագին բանդագուշանքի ժամերուն անգամ կըրցաւ թելադրել հիւանդին՝ սրտաշարժ հոգածութիւն մը կարօտեալներու և որբերու, թէ և ինքն իսկ կարօտեալ մըն էր։

Հովուական շրջանակէն դուրս, ուր քանըմէկ տարի ծառայած էր ամենայն հաւատարմութեամբ, իբրև առաջնորդ կամ տեղապահ, իբրեւ վանահայր, իբրեւ վարդապետ և ուսուցիչ, Տ. Գրիգորիս Սրբազան ունէր նաեւ ժողովականի կեանք։ Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ կը մասնակցէր վիճաբանութեանց բուռն թափով, ցնցող բայց անկեղծ շեշտերով, պաշտօնին պարտականութեան գիտակից, համոզման ձայնին հլու հպատակ, յաճախ անողոք, երբեմն զօրեղ փաստերու առջեւ զինաթափ, բայց միշտ խուսափող անհարկի ակնածանքէ։ Երբ աղմկալից վիճաբանութենէ մը յետոյ՝ ձեռամբարձ քուէարկութեան ժամը հնչէր Մէրեէմ-Գուլիի զանգակէն, օրինակի համար, հեռուանց կրնայիր որոշել Տ. Գրիգորիս Սրբազանի աջ ձեռքը՝ որ կը ծածանէր ձախակողմի գլուխներէն և ձեռքերէն բարձր. և այն բարձունքին վրայ կը մնար այնպէս, մինչեւ որ քուէհամարի արդիւնքը հռչակուէր Ատենապետին շրթունքէն։ Իր կարծիքը չէր ուզեր կիսով չափ ծքողել վարանոտ ձեռքերու շարքին մէջ՝ ուշադիր ակնարկներէ խուսափելով։

Ըսե՞նք արդեօք,—և ինչո՞ւ չըսուի,—թէ Գրիգորիս Սրբազանի կորուստը խորունկ պարապ մը կը թողու հայ եկեղեցականութեան մանաւանդ եպիսկոպոս դասակարգին մէջ։—Ըսենք թէ չըսենք, գործը այսպէս է, պարապը միշտ պարապ պիտի մնայ, մեր փափաքներէն ու մաղթանքներէն անկախ, և մենք ընդ երկար պիտի ողբանք հոգելոյս Սրբազանին թողած պարապութեան առջեւ։

* * *

Եպիսկոպոսական մեռելաթաղը տեղի ունեցաւ մեծաշուք հանդիսութեամբ։ Ս. Պատրիարք Հօր և բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականներու,—բաց ի մէկ երկուքէն,—ներկայութեամբ մատուցուեցաւ հուսկ յետին մեծարանքը հոգելոյս Սրբազանի մնացորդին, որ ամփոփուեցաւ Սկիւտարի գերեզմանատան իր յատուկ դամբարանին մէջ։ Այս մատուցուած մեծարանքը, հանրային զգածմանց համապատասխան, պատիւ կը բերէ արդարեւ մայրաքաղաքիս եկեղեցականութեան, եպիսկոպոսական դասէն մինչեւ «պանդուխտ» քահանան՝ որ գնաց մինչեւ իր աղօթքը սրբազնակիր դագաղին առջեւ ի ծունր իջած։ Ժողովուրդը, ըսենք այս առթիւ, հոգւով չափ կը յարի պարտաճանաչ եկեղեցականին, իր անձնդիր հովուին, արքեպիսկոպոս կամ պարզուկ քահանայ, երբ կընշմարէ անոր վեղարին կամ փակեղին տակ հոգեկան շնորհքի ճառագայթումը, որ թաւիշին շնորհքը չէ անշուշտ. երբ ժամանակով և փորձով խելամուտ կ'ըլլայ անոր ճշմարիտ արժանիքին և Եկեղեցւոյ մատուցած ծառայութեանց իր միջավայրին կամ սահմանին մէջ, և վերջապէս երբ կը համոզուի թէ աւելի կամ նուազ չափով հին եկեղեցականի տիպար մըն է, Աստուծոյ և մարդոց մէջ արժանաւոր միջնորդ մը, քահանայ մը մէկ խօսքով՝ որ պատկառանք կ'ազդէ յոտից ցգլուխ, սիրոյ պաշտօնեայ, խաղաղութեան բարեկամ, սրտով խոնարհ, պարզ ու անկեղծ, բարեկիրթ, բարեմիտ, որ չի քամեր մժղուկները••• կլլելու համար ուղտերը։

Բիչ մը դժուար, այնպէս չէ՞, քահանայութեան պայմանը, երբ մանաւանդ այս պահանջելի բանաձեւութեանց վրայ աւելցնել ուզէք ժամանակիս պահանջումները գոնէ համեստ չափով, մտաւոր զարգացում մը, խնամեալ նախակրթութեան մը շնորհները, մարդոց և իրերու ճանաչումն ու իմաստասիրութիւնը,— առանց փոյթ ընելու թէ պակաս կը մնայ խորունկ աստուածաբանութիւնը՝ խորախորհուրդ բնազանցութեան հետ խառն։

* * *

Ոչ նուազ գոհունակութեամբ կը փութանք արձանագրել՝ թէ չորս նորաօծ եպիսկոպոսները հետզհետէ մեկնեցան մայրաքաղաքէս, իւրաքանչիւրը իր պաշտօնատեղին, եւ գտան սիրալիր ընդունելութիւն իրենց թեմերէն,—բաց ի Կեսարիոյ Առաջնորդ Տ. Տրդատ եպիսկոպոսէ, որուն ժամանումը տակաւին չէ ծանուցուած Պատրիարքարանի, թէ եւ ամենէն կանուխ աճապարած էր մեկնիլ Պոլսէն՝ ճամբուն վրայ ծննդավայրի ու ծնողքի կարօտը թափելու համար մէկ երկու շաբաթ, ինչ որ կարծեմ շատ չեն տեսներ Կեսարացիք, քանի որ յետոյ կրնայ տոկոսով հատուցանել իր բացակայութիւնը։ Իսկ Տ. Բաբգէն վարդապետ, Առաջ. Տեղապահ Վանահայր Մշոյ, իր ծննդավայրի կարօտը զոր Սամսոնէն բերած էր՝ հարկին առջեւ, որ կարծեմ ալ կը լուծէ՝ պարտաւորեցաւ նորէն հետը տանիլ դէպի նոր պաշտօնատեղին, ուր կը սպասուի անհամբեր այն օրէն ի վեր որ Վարդան վարդապետ ձեռնթափ եղած էր գործէ••• ուսուցչական հալածանքի զբաղելու մտադրութեամբ։ Տ. Բաբգէնի յաջորդը, Տ. Գնէլ վարդապետ, վաղուց իսկ թռած իր պաշտօնավայրը, ձեռնարկած է արդէն Սամսոնի երկսեռ վարժարաններու բարեկարգութեան գործին, դպրոցական վերամուտի առիթէն օգտուելով. և յետոյ պիտի ձեռնարկէ, կ'ըսուի, եկեղեցւոյ վերաշինութեան, որուն համար հազար ոսկի պատրաստ գումար մը հանգանակուած է••• և այս բոլոր շինութեանց պիտի յաջորդէ, կ'ըսուի վերջապէս, մանր ու խոշոր կուսակցութեանց••• մտաւոր շինութիւնը որ առաջին երկուքին չափ կարեւոր է, պիտի ըսուի մեր կողմէն ալ, Սեւ ծովու այն մանրանկար Իզմիրին մէջ։

ԱՐԷՏ

ՍԵՒ ԼԵՌԱՆ

ՆԻՔՈԼԱ ԻՇԽԱՆԸ ԵՒ ՄԻԼԵՆԱ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

ԳՐԱՒՈՐ ՀԱՅԵՐԷՆԸ
ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՄԷՋ (*)

Մեր մէջ տպագրութեան զարգանալուն և հրատարակութեանց յաճախելուն հետ միասին՝ ժողովուրդին հասկնալի ըլլալու փափաքն ալ հետզհետէ պէտք մը կը դառնայ ու ծաւալ կը գտնէ և դարուս սկիզբը կը տեսնենք որ աշխարհաբար հրատարակութիւնները բաղդատաբար բաւական թիւ մը կը կազմեն։ Այն ատեն արդի գրաւոր հայերէնը նոր շրջանի մը մէջ կը մտնէ, որ իր զարգացման երկրորդ շրջանն է և որ սկսելով անցած դարու վերջերէն կը տեւէ մինչեւ ներկայ դարուս 50ական թուականները։

Այս շրջանին սկիզբներէն ա՛լ գրեթէ չեն երեւար առջի կէս ռամկախառն կէս գրաբարախառն անմիօրինակ գրուածքները և անոնց կը յաջորդեն Պոլսոյ մէջ խօսուած բարբառով գրուած գրութիւններ, որով աշխարհաբարը հետզհետէ Պոլսոյ հայերէնին ձեւերուն վրայ հիմնուելով՝ կը սկսի ըստ բաւականին միօրինակ և հաստատ նկարագիր մը ստանալ, մօտենալով ժողովրդին խօսած լեզուին։

Կը հասկցուի անշուշտ թէ ինչո՞ւ Պոլսոյ հայերէնը գրականութեան բարձրացաւ և ոչ ուրիշ գաւառաբարբառ մը։ Ասոր գլխաւոր պատճառը ի հարկէ այն էր որ Պոլիս բազմահայ և ամէն տեղէ աւելի քաղաքակրթութեան հոսանքին ենթակայ կեդրոն մը ըլլալով՝ մտաւորական զարթնումը ամէն տեղէ առաջ հոն սկսած էր. հետեւապէս ազգին առաջին ուսումնականները այն տեղ ծնած և մեր առաջին գրողները մեծ մասամբ Պոլսեցի ըլլալով՝ բնականապէս Պոլսոյ բարբառով գրել նախապատիւ պիտի համարէին. մանաւանդ որ այդ բարբառը ազգին մէկ կարեւոր մասին խօսած, և աւելի կարեւոր մասի մը հասկցած, ինչպէս նաեւ շատ մը գաւառաբարբառներէ աւելի կանոնաւոր և զարգացման ընդունակ ըլլալով՝ ամէն կերպով արժանի էր գրական լեզու մը ըլլալու։ Ստուգիւ Փոքր Ասիոյ շատ մը գաւառներուն մէջ (զոր օրինակ Սեբաստիա, Եւդոկիա, Ամասիա, Երզնկա, Խարբերդ, Էրզրում, ևն.), խօսուած հայերէնը հիմնական զանազանութիւն մը չունէր Պոլսոյ հայերէնէն, այնպէս որ այդ գաւառներու ժողովուրդը շատ դիւրաւ կը հասկնար Պոլսոյ հայերէնը։ Անշուշտ այսպիսի նկատումներ ալ ունեցած ըլլալու են անոնք որ առաջին անգամ Պոլսոյ հայերէնով գրեցին, ինչ որ կ'ապացուցանէ 1805ին տպուած Հ. Յովհաննէս Ջօհրապեանի «Աստուածաշունչ Գրոց Պատմութեան» յառաջաբանին սա տողերը։

«Իսկ աշխարհաբար շարադրութիւն որ ըսինք՝ նայեցանք որ զուտ հայերէն ըլլայ, առանց այլազգի բառեր մէջը խառնելու, տաճկերէն կամ պարսկերէն կամ Փրէնկերէն ինչպէս որ հիմակու ժամանակս մեր ազգը ի՛նչ ազգի հետ որ ընակեր է նէ՝ կամաց կամաց անոր լեզուէն առեր խառներ է իր հայերէնին մէջը որ ասով շատ աւրուեր է աշխարհաբար լեզունիս ու անանկ փոխուեր է որ մէկ տեղացին մէկալին ըսածը դժուար կը հասկընայ։ Անոր համար մենք ջանացինք որ այսպէս չըլլայ, հալալ որչափ կարելի է ամէնքը հասկնան. ուստի ոճն ալ Ստամպօլցի հայերէնի կերպով բռնեցինք•••, ևայլն»։

Ահա այսպէսով Պոլսոյ հայերէնը սկսաւ հետզհետէ գրուելու միակ լեզուն դառնալ և մատենագրողներէն անոնք իսկ՝ որ Պոլսեցի չէին, զգուշացան իրենց գաւառաբարբառին հետեւելու և իրենք ալ գրեցին Կ. Պոլսոյ աշխարհաբարով։ Հիմա պայմանները փոխուած էին. գրողներն ալ առջի պէս իրենք իրենց մէջ կղզիացած չէին. ընդհակառակը տպագրութեան ծաւալելուն շնորհիւ ամէն հրատարակութիւն մատչելի դարձած ըլլալով՝ ով որ գրիչը ձեռքը կ'առնէր բան մը գրելու, բնականաբար պիտի ուզէր հետեւիլ իրմէ առջի գրողներու գործածած լեզուին, որով գրուած լեզուն հետզհետէ մէկ բարբառի, այն է՝ Կ. Պոլսոյ բարբառին շուրջը կը կեդրոնանար և միութիւն ու միօրինակութիւն կը ստանար։ (*)

Այս շրջանին հայերէնը ըստ այսմ կենդանի բարբառի մը վրայ ձեւուելով՝ ամէն ժամանակէ աւելի հաւատարիմ արտայայտութիւնն է ժողովրդական լեզուին և կը յատկանշուի իր գրեթէ ծայրայեղ հակումովը Թրքերէնի ոճերուն և շարադասութեան ու համաձայնութեան կերպերուն, անոր համար մանաւանդ որ Պոլսոյ հայերէնը շատ աւելի խորապէս կը կրէ տիրող լեզուին ազդեցութիւնը՝ խճողեալ ըլլալով անոր յատուկ ձեւերովը, քան ուրիշ որ և է հայ գաւառաբարբառ որ աւելի կը պարունակէ բնիկ հայ ձեւեր։ Ահա մէկ քանի նմոյշներ այս երկրորդ ժամանակամիջոցի աշխարհաբարէն։

«Անկատար բանն այն է որ պաշլայած խօսքը այնպէս կիսատ կը թողու որ լսողը կը նայի թէ տակա ի՛նչ պիտի ըսվի••• Ահա իմացվեցաւ քիչ մը բան, ամա լսողին միտքը չի հանգչիր, կը փնտռէ քի տակա ի՛նչ պիտի ըսվի, և սանկ կիսատ բանը կըսվի անկատար։» (Քերականութիւն Տ. Յարութիւն քհնյ. Տ. Մեսրովպեանի. 1808 Կ. Պոլիս)։

«Բաժններէս աղէկ կը հասկնաս որ ամէն մարդու բնութիւնները կամ խառնուածքները մէկ կերպ չըլլալէն ի զատ՝ առջի պատմած մահաբեր շոգիներն ալ մէկ տեսակ նիւթերէն չծագելնուն համար հարկաւ տարբեր յատկութիւն և ներգործութիւններ պիտ ունենան•••։ Շատ պատահած կայ որ շատ մարդ չէ պլշեր ասանկ տնաւեր ցաւերէն թէեւ բռնվողին հետ մէկտեղ պառկեր են ալ նէ•••» (Բժշկարան Ըէսաւէնի, 1833 Կ. Պոլիս)։

«Մերերուն այն խստութիւնը որ տղոց ամէն ըրած անխոհեմութիւնը տեսածնուն պէս կը չխեն անմեղ մէկ զբօսանք մը ընելնին տեսնեն նէ՝ կրակ կը կտրին վրանին կը վազեն, մէկ բանի զանցառութիւն ըրածներնուն համար կը պատժեն, և կ'ուզեն որ այն նորահասակ մատղաշ տղան ծերի խելք և ծանրութիւն ունենայ, ասանկ ընելնին միտքի և քաղաքավարութեան և մարդկութեան ալ դէմ է•••» (Քաղաքավարութիւն Բ. հատոր 1840 Կ. Պոլիս։)

Այս շրջանին մէջ ցանցառօրէն կը սկսին երեւալ լրագիրներ ու պարբերական հրատարակութիւններ ալ։ Գրականութեան մը աստիճանական յառաջդիմութիւնը ձեւափոխութիւնները և ուրիշ առօրեայ հանգամանքները գիրքերէն աւելի՝ լրագիրներու մէջ կարելի է որոշակի դիտել և ուսումնասիրել։ Մինչդեռ գիրք մը միայն զայն գրողին լեզուն, ոճը ու գրական ճաշակը կը պատկերացնէ, լրագիրը այն հայելին է՝ ուր կ'անդրադառնան լեզուին ու գրականութեան առօրեայ ամէն ձգտումներն ու վիճակները, որովհետեւ հոն օրուան բոլոր գրողները իրենց բաժինը ունին և հոն գրուածները օրուան լեզուական այժմէութիւնը կը ներկայացնեն։

(Շարունակելի) ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

(*) Տես. ուրբաթի թիւէն։

(*) Մեր ուսումնասիրութիւնը Թրքահայոց աշխարհաբարին վրայ ըլլալով՝ զանց կ'ընենք յիշելու ռուսահայոց աշխարհաբարը որ աւելի վերջերը տարբեր բարբառէ մը ծնունդ առնելով՝ մերինէն տարբեր ուղղութեամբ մը յառաջացած է։ Յ. Գ.

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՌՈՒՍՃՈՒՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Թղթակցութիւն «Արեւելք»ի)

Ա.

ՌՈՒՍՃՈՒՔ, 14 Օգոստոս

Վերջապէս կը վայելենք մեր ցուցադրութեան բարիքները. քաղաքին մէջ ըստ բաւականին փոփոխութիւն կրած է և փողոցներուն ու շուկաներուն մէջ ոգեւորութիւն մը կայ։

Ցուցահանդէսին բացման օրը Իշխանին հաստատման օրին յարմարցուած էր. առաւօտուն նահանգապետութեան շէնքին առջեւի հրապարակին վրայ զինուորական հանդիսաւոր գնացք մը կատարուեցաւ և մանաւորապէս յարդարուած բեմի մը վրայ կրօնական մաղթանք, որուն ներկայ էին հիւպատոսական մարմինը ու պաշտօնական անձնաւորութիւններ. ժողովրդեան խուռն երկսեռ բազմութիւն մը հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր հանդէսին, որուն աւարտումէն յետոյ մեծագոյն մասը կը դիմէ Ցուցահանդէսի շէնքին առջեւը, դրան դիտելու զայն, որովհետեւ բացումը իրիկուան ժամը 4ին պիտի կատարուէր։ Քաղաքը զրօշազարդուած է։

* * *

Ալեքսանտրովսքա Ուլիցա պողոտային վրայ՝ բարերարի մը անհատական միջոցներով կառուցուած երկսեռ նախակրթարանի ընդարձակ շէնքը՝ Ցուցահանդէսին հսկող յանձնաժողովին տրամադրութեան ներքեւ դրուած է։ Որոշեալ ժամուն, բարեկամի մը հետ կուղղուինք դէպի հոն։ Դիտողներու հոծ թիւ մը խռնուած է նախկին վարժարանը շրջապատող պարտէզին շրջափակին առջեւ, անցուդարձը զգալապէս դժուարացած։ Երկու մուտքերուն առջեւ տոմսավաճառները կը սպասեն. ներսը դանդաղօրէն կը լեցուի այցելուներով. մենք ժամանակ չունինք երկար մտածելու թէ պէ՞տք է վճարել 50 սանթիմը, մանաւանդ որ Թղթակցի պաշտօնս կը ստիպէ զիս սիրայօժար ընելու այդ զոհողութիւնը։ Պարտէզին մէջ ենք արդէն և որովհետեւ շէնքը տակաւին փակ է, կը սկսինք շուրջը դառնալ։ Աջ կողմը գրեթէ ամբողջովին գրուած են գարեջրատան մը սեղաններն ու աթոռները և խումբ մը մարդիկ հոն կը կոնծեն մէկ, երկու գաւաթ գարեջուր քիչ մը սուղ գինով. կանցնինք շէնքին կռնակը. հոն կան հունգարական և աւստրիական արտադրութիւններէ կարգ մը երկրագործական գործիներ. քիչ մը անդին՝ մակոյկ մը ու նաւակ մը խիստ վայելուչ ու աժան. կ'անցնինք ձախ կողմը, այստեղ տախտակէ ծածկոյթով երկար տաղաւարի մը մէջ շարուած են հունգարական «Միւզի» անուամբ Ընկերութեան խոշոր մեքենաները ու գործիներ. անոնց քով տեղական արտադրութենէ աճագին տակառներ, որոնց մէջ տասը հոգի կը սղմինք. գինիի այդ խեղճ ամանները երբեք տարիէ ի վեր, օդերուն չարախառնութեամբը, լեցուելու հաճոյքը չեն վայելեր երբեք. սակայն այս տարի Նոյ նահապետի հարազատ թոռնորդիները պատուական հեղուկէն պիտի կրնան առատօրէն ըմբոշխնել։ Անոնցմէ քիչ մը հեռուն՝ շոգեշարժ մեքենայ մը շոգիի ուժգին պոռթկումներ կը ժայթքէ և յաղթանդամ մարդուկ մը, անխօս և ուշադիր, կ'իւղոտէ զայն անդադար. կ'ակնածինք իրմէ ինչ ըլլալը հարցնելու, պատասխան չընդունելու երկիւղով։ Գործծին ցուցադրողը ազգակից մըն է, Ց. Մանուկեան, երկրագործական գործիներու վաճառական մը։ Ու քիչ մը անդին, աղտոտ սպածոյէ վարագոյրով շրջանակուած սղտիկ տեղէ մը կրակի ճարճատման ու մուրճի մանր չախչխներու ձայն մը կու գայ. սեղանի մը առջեւ տգեղ կին մը կեցած է ու դիզած երփներանգ ապակեայ ապարանջաններէն կը հրամցնէ անցորդներուն. աժան են ատոնք ու սիրուն. կը հրաւիրէ հետաքրքիրները ներս երթալ դիտելու անոնց պատրաստութիւնը, բայց մուտքը 10 սանթիմ է և մենք կը խնայենք մեր քսակին. միջավայրին ազդեցութիւնը կրած ենք։ Եւ որպէս զի յայտնի չըլլենք, կամաց մը կռնակնիս կը դարձնենք ու դէմ առ դէմ կու գանք ճաշակաւոր դամբաններու, որոնք կը բարձրանան կանաչներու, ծաղիկներու մէջէն և կեանքի ու խանդի այդ յորդումին մէջ՝ մահուան արձաւիրքը կը ցցեն աչքերնուս առջեւ. կրկին կը դառնանք յառաջանալով։ Աղիւսի գործարանի սքանչելի սալայատակին վրայ եկելով, որ եւրոպականներուն հետ կը մրցի և որուն վրայ շարած է իր կղմինտրի, աքուզայի, աղիւսի և այլ նմոյշներ. հոս հոն սղտիկ տաղաւարներ կանգնուած են ատաղձագործներու յաջողութիւնը ցուցնելու. և անդին մուտքին հանդէպ, կարծր քարէ առիւծ մը և քանդակուած ուրիշ դէմքեր ու պատկերներ, յամառ աշխատութեան ու կուռ տաղանդի արդիւնք։ Մեր պտոյտը վերջացած է ու կը մնանք բազմութեան ունկնդրելու համար ճառախօս մը, որ կը բարձրանայ բեմը Ցուցահանդէսին շարժառիթը ու նպատակը բացատրելու եւ բանալու զայն։ Կղերը՝ զգեստաւորեալ իր օրհնէնքը կը խառնէ մաղթանքներու. լուսանկարի գործիքներ ուղղուած են արդէն մեր կողմը, բանախօսութիւնը աւարտած է և իւրաքանչիւր ոք պատկառելի երեւոյթ մը կ'առնէ լուսանկարին մէջ լաւ ելնելու համար. մենք ալ մէջն ենք։

Եւ ահա շէնքին զոյգ մը դռները կը բացուին կանաչի վրայ ու կը խուժենք ներս. ստուարացած նորեկներով, մեծ մասամբ Պուլկարիոյ ներքին քաղաքներէն և Ռումանացիներէ, եւ այդ ընդհանուր հոսանքին հետեւելով գլուխս կը բարձրացընեմ լիաթոք շնչել կարենալու համար և աչքիս կը հանդիպի նախկին վարժարանին ճակտին փակած նոր վերտառութիւնը խոշոր և դիւրընթեռնլի. «Ջանաւաթչիւսքի Գօնգուրս». հասկցաք կարծեմ, թարգմանելու հարկ չկայ։

Շէնքը երկյարկանի և մանկավարժական ամենավերջին պահանջներուն համաձայն կառուցուած, մէկ գծի վրայ դասարաններ առատ լուսամուտներով ու լայն նրբանցք մը և երկու կողմէն ետեւ երկնցած երկու կարճ թեւեր և երկու սանդուղ, իւրաքանչիւրը իր առանձին դուռով։ Կը մտնենք աջ դռնէն. առաջին սենեակը յատկացուած է երկաթեղէնի վերաբերեալ առարկաներու, անոնց մէջ աչքի կը զարնէ կողպարարի շինածներու հաւաքածոյ մը՝ մաքուր տախտակի մը վրայ հաստատուած։ Քիչ մը անդին, վաճառատանց ալեձեւ փեղկի նմոյշ մը, եւրոպականի նման, Մ. Գասպարեան։ Քովի սենեակը, կաշեղէններու յատկացուած է, տեղական մուշտակ, պայուսակ, ձիու կազմածներ. այս ցուցադրութեան մէջ ամենէն յաջողածը թուրք մըն է։

ՄԱՍԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԷՆՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԺԵ. ՆԻՍՏ

Ատեանին սրահը վերստին զգած է իր առաջին օրերու ոգեւորութիւնը։

Այս նիստին ներկայ են բոլոր զօրավարները՝ որովհետեւ պիտի լսուի պատերազմական նախկին նախարար Պ. տը Ֆրէյսինէ։

Երբոր նիստը կը բացուի՝ նախագահը անմիջապէս կանչել կու տայ տեղեկութեան դիւանին նախկին երկրորդ պետը

ԳՆԴԱՊԵՏ ՔՕՌՏԻԷ

զոր պատերազմական նախարարութիւնը՝ հեռագրով ազատ դասած էր պաշտօնի գաղտնապահութենէն։

—1894 հոկտ. 28ին, կ'ըսէ գնդապետը, մեկնած է տեղեկութեանց դիւանէն, քանի մը օրուան արձակուրդէն օգտուելու համար. երբ նոյեմբերին կրկին պաշտօնիս գլուխը անցայ, գնդապետ Սանտէր ինծի Պօռտրոյին մէկ պատճէնը տուաւ ըսելով. «Կարդա՛»։ Միեւնոյն ատեն յայտնեց նաեւ թէ թուղթը գերմանական դեսպանատունէն ձեռք ձգուած էր և յանցաւորն ալ ձեռք անցուած. այսինքն Տրէյֆիւս հարիւրապետը։ Ասկէց յայտնի կ'ըլլայ ուրեմն թէ նախապէս ոչ մէկ կասկած կար Տրէյֆիւսի վրայ, և թէ 1894 հոկտեմբերին միայն կասկածները կուտակուեցան իր շուրջը։

Գնդապետը երկարօրէն կը բացատրէ սպայակոյտին լրտեսական կազմակերպութիւնը, տեղեկութիւններ տալով իբր լրտես գործածուած անձերուն վրայ և կ'անցնի Լաժու լրտեսին այն առարկութեան՝ թէ 45 տարեկան և պատուանշան ստացած հրամանատար մըն էր մատնիչը։

—Սպայակոյտին մէջ, կ'ըսէ, կային բազմաթիւ սպաներ՝ 40-45 տարեկան ու պատուանշան ստացած։ Մինակ Հանրի չէր որ այդ նկարագրութեան կը մօտէր։

Այս պայմաններուն մէջ անկարելի էր լրտեսին յայտարարութիւնը լրջօրէն նկատողութեան առնել, քանի որ կարելի չըլլար նկարագրուած սպան որոշել։

Ցետոյ, կ'անցնի Պալի տեսակցութեան, և զարմանքը յայտնելէ ետքը թէ ատեանին առջեւ երեւան հանած էին ստպայակոյտին լրտեսական կազմակերպութիւնը, կ'ըսէ թէ ինքն ալ առանց նկատողութեան պիտի խօսի։

Ու կը յայտարարէ.

—Ռիչարտ Քիւրսի քով, որ Պրիւսէլի մէջ հաստատած էր իր կեդրոնը՝ ուրիշ լրտես մըն ալ դրինք ստպայակոյտին կողմէ, ու քիչ ատենէն ունեցանք լրտեսական հիանալի կազմակերպութիւն մը։ Ընդհանրապէս սխալ տեղեկութիւններ կը հաղորդէինք և ատոնց փոխարէն կը ստանայինք շատ մը կարեւոր տեղեկութիւններ, այնպէս որ, եթէ երբեք պատերազմ մը ծագելու ըլլար, շնորհիւ մեր ստացած տեղեկութեանց, կացութեան տէրը պիտի ըլլայինք, ապահով պիտի ըլլայինք մեր ընելիքին վրայ։ Մինչդեռ Գերմանիա, ընդհակառակը շարունակ սխալ տեղեկութիւններ կը ստանար այն լրտեսին միջոցաւ՝ զոր դրած էինք Ռիչարտ Քիւրսի քով։

Գնդապետը կը յիշատակէ հետեւեալ խրոզութիւնը։

—Վերջին մայիս կամ յունիս ամիսներուն, դատական քննութեան մը հետեւանքով կը քննէին նամակ մը՝ զոր Զօրավար Ռօժէ յանդգնօրէն (°) ինծի վերագրած էր, և որուն վաւերական ըլլալուն կ'ուզէին համոզուիլ։ Քննութենէն յայտնի եղաւ որ այդ նամակը կեղծուած էր Լըմէռսիէ-Բիքառ (անձնասպան խարդախ մը) կողմէ. (Շարժումներ)։

Զօր. Ռօժէ.— Խօսք կ'ուզեմ։

Գնդ. Գօւսիէ.— Հիմայ կ'անցնիմ «Սա սրիկայ Տ...ը» թուղթին։ Ատիկա՝ 1894ին շատ հին թուղթ մը կը համարուէր, 1891ին գործուած կարգ մը թուղթերու գողութեան առթիւ երեւան ելած ըլլալուն համար։ Զօրավար Ռօժէ՝ այդ թուղթին վրայ բոլորովին սուտ յայտարարութիւն մը ըրաւ դէմ այն մասին վրայ՝ որ ինծի կը պատկանէր։ Շատ գոհ պիտի ըլլայի այդ թուղթը տեսնելով, որովհետեւ կը կասկածիմ թէ զայն վերկենդանացուցած են՝ թուական մը յարմարցնելով անոր։ Ինչ որ հիմա կրնամ յայտարարել այդ մասին, սա է որ՝ Տրէյֆիւս բնաւ չէր կրնար անոր մէջ նշանակուած անձը ըլլալ։ Վաւերաթուղթերու գողութեանց հեղինակները աւելի ստորադաս պաշտօնեաներ էին. արդէն ատոնցմէ մէկն ալ բռնուած է։

Գնդապետը յայտարարելէ ետքը թէ Տրէյֆիւսի ցուցուցած հետաքրքրութիւնը պարզապէս աւելի զարգանալու, աւելի բան սորվելու համար էր, կը շարունակէ.

—Սանտէր՝ որ շատ լաւ մարդ մըն էր, Հանրիի պաշտօն յանձնեց միացնել մատնութեան վերաբերեալ բոլոր թուղթերը։ Սրդէն սովորութիւն մըն էր ատիկա. կը հաւաքէինք բոլոր թուղթերը և զայն դատաւորին կը յանձնէինք։ Այդ առթիւ, օր մը Սանտէր ըսաւ ինծի՝ «Սա սրիկայ Տ...ը» թուղթը ցուցնելով.

«—Ի՞նչ կը մտածես ասոր վրայ։

«—Իրաւ որ, պատասխանեցի, մեծ բան մը չի նշանակեր, թէեւ սկզբնատառ մը կը պարունակէ։

«Արդ, Հանրիի հաւաքած թուղթերէն Սանտէր մէկդի թողուց բոլոր անկարեւորները, ու միայն կարեւորները պահեց, որոնք մեծ թիւ մը չէին կազմեր։ Այդ պահուածներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ «Սա սրիկայ Տ...ը» թուղթը։

Գնդապետը կ'աւելցնէ.

—Երբեմն, ես կը հաւատայի Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան, բայց երբ հասկցայ թէ Պօռտըրոյին ձեռք անցնելուն թուականը փոխուած էր, իսկոյն սկսայ կասկածիլ։ Ու երբ տեսայ այն նողկալի կռիւը զոր կը մղէին ինծի համար շատ յարգելի անձնաւորութեան մը՝ Բիքառ գնդապետին դէմ, երբ տեսայ որ բոլոր իր ստորադասեալները անոր դէմ դարձան անմիջապէս, հասկցայ որ բան մը կայ խնդրին մէջ։ Ու տակաւ, խնդիրը շատ խորին ուսումնասիրութեան մը առարկայ ընելով, համոզուեցայ թէ Տրէյֆիւս անմեղ է։ (Հաւանութեան ձայներ սրահին մէջ)։

Գնդ. Ֆլէօռ.— Խօսք կ'ուզեմ։

Պ. Լապոռի քանի մը երկրորդական կարեւորութիւն ունեցող հարցումներ կ'ուղղէ վկային։

Հրամանատար Լօթ առաջ կ'անցնի ու կը յայտարարէ թէ Գնդապետ Քօտիէ երբեմն հակասեմական էր և Էտուըռ Տրիւմոն ու Էնթրանսիժան կը կարդար.

—Այո՛, կը պատասխանէ գնդապետը, շատ ճիշտ է ատիկա։ Զօրավար Ռօժէ ինծի համար ըսաւ թէ հակահրէական էի։ Չեմ ուրանար ատիկա. շատ ճիշդ է։ Հրեայ մը՝ որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունէի, անգութ կերպով խաբեց զիս. այն ատենէն ի վեր սկսայ ատել հրեաները։

Եւ յուզուած ձայնով մը՝ ու աջ ձեռքը դէպի ատեանը բարձրացուցած, գնդապետը կ'աղաղակէ.

—Այո՛, պարոններ, հակահրէական մըն եմ, բայց միեւնոյն ատեն ալ պատուաւոր մարդ մը։ Իմ հակահրէականութիւնս՝ մինչեւ անմեղ հրեայ մը դատապարտելու չի մղեր զիս։

Բովանդակ սրահը կը ծափահարէ։

Զօր. Ռօժէ.— Քօտիէ գնդապետը ըսաւ թէ իմ յայտարարութիւններս սխալ էին. կ'ուզէի գիտնալ թէ ո՛ր կէտերը սխալ կը գտնէ։

Գնդ. Քօւսիէ.— Բոլոր կէտերն ալ (Աղմուկներ)։

Զօրավարը Ռօժէ ծանրացած ըլլալով այն նամակին վրայ՝ որ գնդապետ Քօտիէի վերագրուած էր և որուն մէջ երբ թէ գնդապետը իր ծառայութիւնները առաջարկէր Տրէյֆիւսի եղբօր՝ Պ. Մաթիէօ Տրէյֆիւսի, Քօտիէ կը յայտարարէ.

—Այդ նամակը կեղծ է, ինչպէս որ հարցաքննիչ դատաւորն ալ հաստատեց արդէն։ Ես հիմա ուրիշ բան մը պիտի հարցնեմ. ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Պ. Մաթիէօ Տրէյֆիւսի ուղղուած նամակ մը՝ բացուած վիճակի մէջ կը գտնուի պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատան մէջ։ Զօրավար Ռօժէ ըսաւ թէ սխալմամբ եկած նամակ մըն էր. բայց պիտի ըսեմ որ Պ. Մաթիէօ Տրէյֆիւս շատ ծանօթ էր պատերազմական նախարարութեան մէջ և հոն գիտէին անոր հասցէն։ Ինչպէ՞ս կը բացուի այս նամակը։

Միջադէպը այն աստիճան սաստիկ հանգամանք մը կը ստանայ, որ նախագահը կը պարտաւորուի միջամտելու։

Եւ սակայն, գնդապետին վկայութիւնը շատ խռովեցուցած է ներկայ բոլոր զինուորականները որոնք շարունակ կը միջամտեն։

Այս անգամ Ֆլէօռ գնդապետն է որ մէջ կը մտնէ ու կը յայտնէ թէ Քօտիէ նախապէս համոզուած էր Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան։

—Ըսի՛ արդէն, կը պատասխանէ Քօտիէ, այդպէս ըլլալը։ Բայց երբ Պ. Քավէնեաքի ճառը փակցուեցաւ բովանդակ Ֆրանսայի մէջ, իսկոյն յայտնեցի իմ կասկածներս՝ չէ՛ թէ միայն գնդապետ Ֆլէօռի, հապա շատ մը ուրիշներու ալ, միեւնոյն ատեն յայտարարելով թէ Բիքառ վերջին աստիճան պատուաւոր մարդ մըն էր։ Այդ միջոցին՝ Բիքառ բանտը կը գտնուէր։

Զօր. Մէռսիէ.—Վկան ըսաւ որ քննած է Սանտէր գնդապետին պատրաստած պարութեան։ Բանիզարտի գնդապետին հեռագիրը կա՞ր անոր մէջ։

Զօրավարը՝ յայտնի է որ կը փափաքի այդ հեռագրին առթիւ վրան ծանրացող պատասխանատուութենէն ազատիլ. սակայն, գնդապետ Քօտիէ յուսախաբ կ'ընէ զինքը.

— Հոկտեմբերի վերջերը՝ Սանտէր գնդապետին պատրաստած պարութեան չէր որ 1894ի զինուորական ատեանին հաղորդուեցաւ։ Անիկա ետքէն պատրաստուած է։

Սրահը յանկարծ կը լռէ։

Շշուկ մը անգամ չկայ։

Այդ ընդհանուր լռութեան մէջ առաջ կ'անցնի

Պ. ՏԸ ՖՐԷՅՍԻՆԷ

որ կատարեալ յարգանքով կը բարեւէ ատեանն ու ամբաստանեալին փաստաբանները։

Պ. Տըմանժ կը հարցնէ.

—Զօրավար Մէրսիէ՝ իր վկայութեան միջոցին յայտարարեց թէ դուք զօրավար Եամօնի հետեւեալը ըսած էք. «Կառավարութիւնը գիտէ թէ 35 միլիոն Ֆրանք Ֆրանսա ղրկուած են Գերմանիայէն կամ Անգլիայէն՝ վերաքննութեան ի նպաստ սկսած պայքարը յաջողցնելու համար»։ Իրա՞ւ ըսած էք այդ խօսքը։

—Թէեւ այս հարցումը քիչ մը տարօրինակ կ'երեւնայ ինծի և խնդրին հետ առնչութիւն մը չունենալուն համար ինքզինքս պարտաւոր չեմ զգար պատասխանելու, սակայն, որովհետեւ կը յարգեմ արդարութիւնը, կու տամ պէտք եղած բացատրութիւնները։ Պատերազմական նախարարի պաշտօնէս հրաժարելուս յաջորդ օրն իսկ, զօրավար Եամօն այցելութեան եկաւ ինծի, պարզապէս իր ցաւը յայտնելու համար։ Այդ միջոցին արդէն բազմաթիւ այցելութիւններ ընդունեցայ միեւնոյն նպատակով։ Օրուան խնդիրներուն վրայ խօսեցայ ամէնուն հետ, ու կը յիշեմ որ զօրավար Եամօն ու ես մասնաւորաբար կը խօսէինք բանակին վրայ։ Խօսեցանք նաեւ այն մամուլի վիճաբանութեանց վրայ՝ որոնց երկու տարիէ ի վեր առիթ տուած էր Տրէյֆիւսի խնդիրը։ Այս առթիւ յայտնեցի թէ օտար թերթերու հրատարակութիւնները շատ կը վնասէին մեր բանակին և թէ, —ապահով էի ատոր,— օտարէն եկող այդ յարձակումները ոչ մէկ կերպով արձագանգ կը գտնէին ֆրանսական մամուլին մէջ։ Ցետոյ ծանրացայ սա կէտին վրայ, առանց ո՛ և է երկրի մը անունը տալու, թէ խնդրին ծագելէն ի վեր մեծ շահագրգռութիւն մը կ'երեւար օտար երկիրներու ամբողջութեան մէջ։ Աս է ահաւասիկ այն խօսակցութիւնը՝ զոր ունեցայ զօրավար Եամօնի հետ։

Ատեանին անդամներէն մէկը կը հարցնէ վկային թէ այդ առթիւ արդեօք կարծիք մը յայտնա՞ծ է Տրէյֆիւսի վրայ։

—Ո՛չ, կը պատասխանէ Պ. տը Ֆրէյսինէ. մանաւանդ որ չէի կրցած խնդրին պարագան քննել և քննութեան մը ձեռնարկել այդ մասին։

Պ. Լապոռի.— Ակնարկութիւն ըրի՞ք բնաւ թէ օտար երկիրներէ դրամ կը ղրկուէր Ֆրանսա՝ վերաքննութիւնը յաջողցնելու նպատակով։

Ֆրէյս.—Երբե՛ք, ոչ մէկ ատեն ատանկ բան մը ըսի (Շարժումներ)։

Պ. Լապոռի.—Իրա՞ւ է որ դուք գէշ գաղափար մը յայտնած էք Պ. Պ. Շէօրէ-Քէսթնէրի, Ռանքի, Պրիսոնի և վճռաբեկ Ատեանին վրայ։

Նախագահը կ'ուզէ արգիլել, սակայն Պ. տը Ֆրէյսինէ կը պատասխանէ.

—Բնաւ. յետոյ չեմ քաշուիր հոս յայտարարելու թէ Պ. Շէօրէ-Քէսթնէր իմ բարեկամս եղած է և թէ ամենամեծ համարում մը ունիմ անոր վրայ։

Երկարատեւ շարժումներ բովանդակ սրահին մէջ։

Երկրորդական վկայ մը կը լսուի, Էնթրանսիժանի խմբագիր Պ. Կալլի՝ որ կը յայտարարէ թէ գնդապետ Քօրտիէ հրամայած է լրտեսի մը՝ լրագիրներուն ծանուցանել Տրէյֆիւսի ձերբակալութիւնը։

Գնդապետը կը հերքէ անոր ըսածները։

Ցետոյ կը լսուի Զօլայի կողմէ դատափետուած երրորդ փորձ-քննիչը՝ Պ. Պէլօմ որ Պօռտըրոյին Տրէյֆիւսի կողմէ գրուած ըլլալուն վրայ պնդելէ ետքը կ'ըսէ.

—Էսթէրհազի խոստովանեցաւ որ ինք գրած է Պօռտըրոն. լա՛ւ. բայց ասոր ա՛յն ատեն միայն պիտի հաւատամ, երբ իրեն արտօնեն հոս գալ և անձամբ ընել այդ խոստովանութիւնը (???)։

—Բայց արտօնեցինք, կ'ըսէ նախագահը, և ի՛նք է որ չուզեց գալ։

Փորձ-քննիչը՝ յայտարարած ըլլալով թէ Պօռտըրոյին մէկ քանի մասերը քալքէ եղած են, Պ. Տըմանժ կը հարցնէ թէ ո՞րոնք են այդ մասերը։

Պ. Պէլօմ չ'ուզեր պատասխանել, առարկելով թէ այդ կէտին վրայ իր նախապէս տուած տեղեկագիրը շատ մեկին ու որոշ է։

Փաստաբանին խնդրանքին վրայ, քարտուղարը կը կարդայ այդ տեղեկագիրը և ամէն մարդ զարմացմամբ կը տեսնէ որ անոր եզրակացութիւնները բոլորովին ներհակն են Պ. Պէլօմի յայտարարութեանց։

Ծիծաղներ և աղմուկներ կը սկսին բովանդակ սրահին մէջ. ներկաներուն մեծ մասը կը ծաղրէ փորձ-քննիչը։

Ու նիստը կը փակուի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Բարիզէն ուրբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ Շապրոլ փողոցին մէջ կացութիւնը փոխուած չէ։ Նոյն օրը խուզարկութիւններ կատարուեր են վերջին դէպքերուն մասնակցողներուն տուները, բայց ատոնց անունները գաղտնի կը պահուին։

—Կառավարութիւնը Ծերակոյտը իբրեւ Գերագոյն Ատեան գումարելէ առաջ՝ կը սպասէ կատարուած խուզարկութիւններու արդիւնքին։

—Բարիզի կարդինալ-արքեպիսկոպոսը բարեխօսեց նախարարապետ Պ. Վալտէք-Ռուսոյի մօտ՝ խաղաղասէր լուծում մը տալու Կէռէնի գործին։ Կէռէն կը շարունակէ իր ընդդիմութիւնը և տագնապալի կացութեան մէջ կը գտնուի։

—Բարիզի աւստրիական դեսպանատան զինուորական կցորդ Շնայտէր գնդապետը որ Վիէննա կը գտնուի, Բարիզ պիտի չդառնայ։

—Թիֆօ ճարակած ըլլալուն համար՝ Ե. և Ը. զօրաբանակները ռազմափորձ պիտի չկատարեն։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Պերլինէր Քօրեսբօնտէնց կ'ըսէ թէ քաղաքական վարչութեան քանի մը պաշտօնեաներ առժամաբար հանգստեան կոչուած են, վասն զի արդի պայմաններուն մէջ պէտք եղածին չափ չեն համապատասխաներ պաշտօնավարութեան պահանջումներուն որոնք շատ կարեւոր են և պատասխանատուութիւն կը հրաւիրեն։

—Կայս. անձնապահ զօրաբանակին աշնան զօրահանդէսին տրուած հացկերոյթին առթիւ Վիլհէլմ Կայսրը ճառ մը խօսելով շնորհակալութիւն յայտնեց զօրաբանակին։ Ըսաւ թէ կը բաղձայ որ նոր դարուն մէջ ալ զօրաբանակը գերազանցէ խաղաղութեան ատենի աշխատութեանը մէջ որ այնչափ անհրաժեշտ է պատերազմի դաշտերուն վրայ։

ՃԻԶՈՒԻԹՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԸ.— Բարիզի Սիէքլ թերթը՝ որ ֆրանսական ամենէն կարեւոր թերթերէն մէկն է, ստորագրութիւն մը բացած է ճիզուիթները արտաքսելու գաղափարին կողմնակիցներ գտնելու համար։

Սիէքլ այս առթիւ հրատարակած է հետեւեալ աղերսագիրը.

«Ստորագրեալները,

«Կը խնդրեն 1880 մարտ 30 թուակիր հրովարտակին գործադրումը՝ որ ճիզուիթներու միաբանութիւնը կը լուծէ և «որ բնաւ ետ առնուած չէ։»

Բոլոր այն անձերը՝ որոնք մինչեւ այսօր ստորագրած են այս աղերսագիրը, ամէնքն ալ նշանաւոր են և իրենց յատուկ ամենակարեւոր դիրք մը ունին Ֆրանսայի գիտական ու գրական ընկերութեանց մէջ։

Ահաւասիկ այդ առաջին ստորագրողները.

Պ. Պ. Տօմպալ՝ հրապարակագիր, Ե. Տիւքլօ՝ անդամ Ֆրանսայի կաճառին, Հանրի Մօնթէն՝ արուեստագործ, Ա. Ժիրի՝ անդամ Ֆրանսայի կաճառին, Տօքթ. Կլէյ, Հէռիփուր, Ժ. Բ. Լանկլուա, Անտրէ Լըֆէվռ՝ գրագէտ, Լուի Օլիվիէ՝ գիտութեանց տոքթօր, Տոքթ. Բօլ Ռէքլիւս՝ անդամ բժշկական ակադէմիին, Իվ Կիյեօ՝ խմբագիր-տնօրէն Սիէքլի, ևն.։

ՊԱՊԸ ԵՒ ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ԳՈՐԾԸ.—Տէյլի Մէյլ Հռոմի իր թղթակցէն հետեւեալ հեռագիրը ստացած է.

«Պապը Տրէյֆիւսի գործին վրայ այսօր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ճիզուիթներու վերատեսուչ Հայր Մարթէնի հետ։ Լէոն ԺԳ. շատ վրդովուած է Ֆրանսայի վերջին դէպքերուն համար։ Կը վախնայ որ զինուորական ատեանը եթէ նորէն դատապարտէ Տրէյֆիւսը, այդ դատապարտութեան հետեւանքը բուռն պայքար մը ըլլայ կրօնական միաբանութիւններուն դէմ։ Պապը, այդ պայքարին առաջքը առնելու համար, յորդորած է ֆրանսական կղերը և ճիզուիթները չափաւոր ընթացքի մը հետեւիլ եւ զգուշանալ ո և է բուռն խօսքերէ Տրէյֆիւսի և անոր կուսակիցներուն դէմ։ Պապական շրջաբերականը, հակահրէականութեան դէմ, պատրաստ է, բայց հրատարակութեան թուականը տակաւին որոշուած չէ։ Լէոն ԺԳ. շատ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի Ռէնի զինուորական ատեանին դատավարութեանց։ Ռէնի և Վատիկանի արտաքին գործոց տեսուչին միջեւ հեռագրական կանոնաւոր հաղորդակցութիւն մը հաստատուած է։ Հռոմի բոլոր կաթոլիկ թերթերը, որոնց հետ է նաեւ Վօչէ Տէլլա Վէրիթա, ճիզուիթներու թերթը, համդարտութեան կը հրաւիրեն ֆրանսական ժողովուրդը։ Բարիզի պապական նուիրակ Տ. Լօրէնցէլլի հրահանգ ստացեր է Ռամփօլլա կարդինալէն՝ իր բոլոր ազդեցութիւնը բանեցնել կարգ մը կաթոլիկ լրագիրներու մօտ, որոնց լեզուն աւելի ատելութիւն և վէճ սերմանելու կը ծառայէ։»

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՑՈՅՑ.—Վիկոյի մէջ (Սպանիա) անցեալ երեքշաբթի հինգ հարիւր հոգի հաւաքուեցան մայրապետներու գիշերօթիկ վարժարանի մը առջեւ, վասն զի հարցաքննիչ դատաւոր մը հոն գացած էր քննութիւն կատարելու, իմացուած ըլլալով որ մայրապետները գէշ կը վարուին իրենց աշակերտներուն հետ։ Ամբոխը համակրական ցոյցերով ընդունեց հարցաքննիչ դատաւորը։

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Յոհաննէսպուրկէն կը հեռագրեն Թայմզի թէ կացութիւնը կարեւոր փոփոխութիւն մը պիտի չկրէ մինչեւ որ չստացուի Անգլիոյ գաղթային նախարարին պատասխանը՝ Քրիւկէր նախագահին հակառաջարկներուն։ Սթանտարտ ալ կ'ըսէ թէ Լոնտոնի ու Բրէթօրիայի միջեւ բանակցութիւնները առաջ կը կատարուին և շատ գաղտնի կը պահուին։

—Զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակուին։ Բարեյուսոյ Գլուխի անգլիական զինուորներէն մաս մը Մաֆէքինկ ուղեւորելու պատրաստ վիճակի մէջ է։

—Թայմզ կ'իմանայ թէ Թրանսվալի Խորհրդարանին մէջ կառավարութեան հարցապնդում պիտի ըլլայ՝ Թրանսվալի սահմանագլուխին վրայ՝ բրիտանական զինուորներու շարժման մասին։ Նաեւ Թրանսվալի յատուկ զէնքերու և ռազմամթերքներու Լուրէնսօ-Մարքէզի իշխանութեանց կողմէ վար դրուելուն վրայ։

ՍՈՒՏԱՆ.— Բարիզի լրագիրները կ'ըսեն թէ Անգլիացիները կ'ուզեն ծածկել Մարթըր գնդապետին արշաւախումբին կրած ձախողումը։ Գնդապետը Ուկանտայէն ճամբայ ելլելով պաշտօն ունէր Ֆաշոտայի մէջ միանալու Լորտ Քիչնէրի. բայց իր գնացքին մէջ ուշացած էր, նախ բնիկներուն ըմբոստութեանը և ապա ճամբաներուն դժուարութեանը պատճառով և մանաւանդ այն բոյսերուն հետեւանքով որոնք Նեղոսի անցքը կը դժուարացնեն այդ կողմերը։ Վերջապէս գնդապետ Մարթըր հասած է մինչեւ Ռէճաֆ, 180 մղոն դէպ ի հիւսիս քան այն ծայրագոյն կէտը ուր կարելի եղած է հասնիլ ցարդ, բայց Ֆաշոտա ժամանելու համար ալ 350 մղոն հեռաւորութիւն մնացած է։ Ֆաշոտայի հարաւային կողմի երկրին ճախճախուտ վիճակը որ անկարելի կ'ընէ Նեղոսի երկայնքը երկաթուղիի գիծի մը շինութիւնը, Մարթըր գնդապետին յառաջխաղացութիւնն ալ կը դժուարացնէ։

ՇՈՒԷՏ-ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ Օսքար թագաւորը Հէլսինկպորկէն Քոբէնհակ պիտի երթայ, ողջունելու Ռուսիոյ Նիքոլա Կայսրը՝ Տանիմարքա գտնուած միջոցին։

ՍԵՐՊԻՈՅ ԳՈՐԾԸ.— Պելկրատէն ուրբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ Քնէզէվիչի գործին համար կատարուած քննութիւնը աւարտած է։ Ամբաստանեալներէն տասնըեօթը անպարտ արձակուած են. իսկ քսանը ինը որոնց մէջ կան Պ. Պ. Բասիչ ու Թաւշանովիչ, գնդապետ Նիքոլիչ և խմբագիր Պ. Բոծիչ իբրեւ դաւաճան դատի պիտի ենթարկուին։ Ամբաստանեալներէն տասը պատժական սովորական ատեաններու առջեւ պիտի դատուին իբրեւ պարզ ոճրագործ։ Դատավարութիւնները հինգշաբթի պիտի սկսին։

ԵՐԵԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌԷՆ, 2 սեպտ.— Ատեանը բացուեցաւ սովորական ժամուն։ Թնդանօթաձիգ զօրքերու հազարապետ Հարթման կանչուեցաւ։ Շարունակեց իր ընդհատուած վկայութիւնը և մասնագիտական մանրամասնութիւններու մէջ մտաւ։ Վկան անհրաժեշտ դատեց քննել գաղտնի պաշտօնաթուղթերը։ Նախագահը ըսաւ թէ այդ քննութիւնը երկուշաբթի օրուան նիստէն առաջ դժուար տեղի պիտի ունենայ, եթէ ամբաստանեալին փաստաբանները դիտողութիւն մը չընեն։ Հազարապետ Հարթման Պ. Լապոռիի մէկ հարցման պատասխանելով յայտարարեց թէ Ռօժէ և Մէռսիէ զօրավարներուն ըսածին հակառակ, Ռոպէն ռումբին մանրութիւնը 1894ին գործուած է։ Տըլուա զօրավարը որ վկայութիւն տուած միջոցին ջանացած էր հերքել Հարթման հազարապետին գիտական յայտարարութիւնները, նորէն ներկայանալով ուղղեց Հարթմանի նոր վկայութեան զանազան կէտերը։ Զօրավար Տըլուա ըսաւ թէ Պօռտըրոյին հեղինակը ճանչցած ըլլալու էր յանձնուած պաշտօնաթուղթերուն մեծ կարեւորութիւնը։ Հարթման ըսաւ թէ Պօռտըրոյին հեղինակը թնդանօթաձիգութեան խնդիրներու մասին տգէտ է։ Միւս վկան, Պ. Հավէ, անդամ Կաճառին, ըսաւ որ Պօռտըրոյին հեղինակը Էսթէրհազին է և ոչ թէ Տրէյֆիւս։

Վկան իր ըսածները հաստատելու նպատակով լեզուագիտական օրինակներ մէջ բերաւ։ Տրէյֆիւսի փաստաբաններուն պահանջմամբ կարդացուեցան Կոնզ զօրավարին և Բիքառ գնդապետին միջեւ փոխանակուած նամակները։ Այդ ընթերցումը յուզեալ վիճաբանութիւն մը առաջ բերաւ։ Կոնզ զօրավարը ըսաւ թէ գնդապետին ուղղուած նամակները վար դրուած էին վարչական պատճառներով։ Յարեց նաեւ թէ Հանրիի խարդախութիւնն ալ պիտի արգիլէր, եթէ գիտնար անոր մտադրութիւնը։ Կոնզ զօրավարը ըսաւ նաեւ թէ Հանրի նոր ապացոյց մը միայն ունենալ ուզեց Տրէյֆիւսի դէմ, բայց դիւանագիտական պարութեան (?) բաւական էր։ Պ. Լապոռի խնդրեց նախագահէն հարցնել վկային թէ այդ թուղթերէն որո՞ն մէջ Տրէյֆիւսի անունը նշանակուած է։ Նախագահը մերժեց։ Պ. Լապոռի զարմանք յայտնելով ըսաւ թէ յառաջիկայ նիստին տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ այդ մասին։ Պ. Լապոռի ըսաւ նաեւ թէ «կապոյտ տոմսակ»ին քերթուքներուն համար Բիքառ գնդապետին դէմ բացուած քննութիւնը կեղծ էր։ Ցետոյ լսուեցաւ ճարտարագէտ Պ. Տըֆոն-Լամոթ, նախկին ընկեր Տրէյֆիւսի ստպայակոյտին մէջ։ Վկան ըսաւ թէ կատարելապէս համոզուած է Տրէյֆիւսի անմեղութեանը վրայ։ Ամբաստանեալը նախագահին մէկ հարցման պատասխանելով ըսաւ թէ բողոքած էր այն ատեն երբ տիւ Բաթի տը Քլամ Պօռտըրոյին թուականը օգոստոսին դնել ուզած էր։ Յարեց նաեւ թէ ինքը երբեք չէ ուզած ռազմափորձերուն երթալ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Ցարը ու Ցարուհին՝ իրենց երկու աղջիկներուն՝ Օլկա և Մարիա մեծ դքսուհիներուն հետ՝ Բէթէրհոֆի ճամբով Քրոնշթատ գացին, ուրկէ Սթանտարտ զբօսանաւով Քոբէնհակ պիտի երթան։

—Աթէնքի ռուսական դեսպանատան զինուորական գործակալ՝ ստպայակոյտի գնդապետ Քալնին նոյն պաշտօնով Կ. Պոլիս փոխադրուեցաւ։

—Գերմանիոյ նախարարապետ Հոէնլոհէ իշխանը Վերբէի իր կալուածները ժամանեց։

ՀՌՈՄ.— Ընդհանուր դատախազը որոշեց Եզեռնադատ ատեանին առջեւ դատել երեսփոխան Պ. Պ. Մորկաթին, Պիսոլաթին, Ռամբոլինին ու Տէֆէլիչէն, յունիս 30ին Երեսփ. Ժողովին մէջ քուէտուփը բռնաբարած ըլլալնուն համար։

ԲԱՐԻԶ.— Սուտանի մէջ Վուլէ-Շանուան արշաւախումբին կողմէ սպաննուած գեր-գնդապետ Քլոպի այրին չուզեց ընդունիլ Ֆիկառօի բացած հանգանակութիւնը։

—Պեռնի ֆրանսական դեսպան Մոնթոլոնի կոմսը (երբեմն խորհրդական Կ. Պոլսոյ դեսպանատան) մեռաւ կաթուածէ։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.— Սալիսէի աստիճան տրուեցաւ Սըվազի նախնական ու վերաքննիչ ատեաններու անդամ Սպահեան Յովակիմ էֆ.ի և Սըվազի վաճառականներէն Թոփալեան Բէնիամին էֆ.ի։

—Գոսովայի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական անուանուեցաւ Տիարպէքիրի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական Ահմէտ Ճէմալ էֆ. որուն յաջորդեց Տիվանիէ գաւառին նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ Ահմէտ Լութֆի էֆ.։ Հէքքեարի գաւառին նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական անուանուեցաւ Իրաւագիտական վարժարանին շրջանաւարտ Եոնուս էֆ.։

—Ա. կարգի Շէֆգաթ պատուանշան տրուեցաւ կայս. պալատան քարտուղարներէն Ալի Ճէվատ պէյի կնոջը, կայս. պալատան քարտուղարներէն Ֆաիզ պէյի կնոջը և կայս. թիկնապահ և Գ. զօրաբանակին (Մանաստըր) առաջին Ֆէրիգ Մէհմէտ Խայրի փաշայի կնոջը։ Բ. կարգի Շէֆգաթ՝ Պուլկարիոյ սահմանագլուխին հրամանատար Իպրահիմ փաշայի կնոջը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ.—«Շաբաթ իրիկուն կայս. հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Սեւ Լերան Բարձր. իշխանին ու իշխանուհիին և անոնց որդւոյն Միրքօ իշխանին։ Ներկայ գտնուելու պատիւը ունեցան նաեւ բոլոր նախարարները, իշխանին հիւրամեծար Թիւրխան փաշա, Սեւ Լերան արտաքին գործոց նախարար Պ. Վուքովիչ, Կ. Պոլսոյ Սեւ Լերան դեսպան Պ. Պաքիչ և ուրիշ հրաւիրեալներ ու կայս. պալատան պաշտօնատարները»։

—«Սեւ Լերան Բարձր. իշխանը, իշխանուհին ու որդին Միրքօ իշխանը իրենց հետեւորդներով երէկ իրիկուն Եըլտըզի կայս. պալատը գացին և տեսնուեցան Վեհ. Սուլթանին հետ։»

ՍԵՒ ԼԵՐԱՆ իշխանը, իշխանուհին ու որդին երէկ առտու Պէյլէրպէյ շոգեմակոյկով Էմիրկէնէն Պէօյուքտէրէ գացին Ռուսիոյ դեսպանատունը, ուր արժանավայել պատիւներով ընդունուեցան դեսպան Պ. Զինովիէվի և պաշտօնեաներուն կողմէ։ Պահ մը հանգիստ առնելէ ետքը, իշխանը, իշխանուհին ու որդին դեսպանատան մատուռը երթալով ներկայ գտնուեցան պատարագին։ Եկեղեցական արարողութիւններ աւարտելէն ետքը դեսպանատան մէջ սեղան մը տրուեցաւ ի պատիւ Նոյնին Բարձրութեանց որոնք յետոյ փոխադարձ այցելութեան գացին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Ամերիկայի և Պարսից դեսպաններուն։ Ցետոյ Վերին Վոսփորի մէջ պտոյտ մը կատարելէ ետքը Էմիրկէն դարձան։

—Իշխանը երէկ Պէօյուքտէրէ երթալէ առաջ ընդունեց Սեւ Լեռնցիները։ Ներկայ էին նաեւ իշխանուհին և Միրքօ իշխանը։

—Ուրբաթ օրը երբ Նիքոլա իշխանը ու իշխանուհին Սէլամլըքի արարողութիւնը կը դիտէին, կայսերական իշխան Պիւրհանէտտին էֆէնտի իր թիկնապահներով կայս. քէօշքը գնաց և Նոյնին Բարձրութեանց հաղորդեց Վեհ. Սուլթանին կայս. բարեւները։ Պիւրհանէտտին էֆէնտի երկարօրէն տեսակցեցաւ Միրքօ իշխանին հետ և հրաւիրեց զայն որ իրեն հետ դաշնակ զարնէ, վասն զի Միրքօ իշխանը լաւ դաշնակ զարնող է։

—Զօրահանդէսի միջոցին, Վեհ. Սուլթանը պաշտօնական համազգեստ կը կրէր և Տանիլօ պատուանշանը կախած էր։ Իշխանը ու իշխանուհին ալ իրենց ազգային տարազը հագած էին և օսմ. պատուանշաններ կը կրէին։ Նոյնին Բարձրութիւնները քանի մը անգամ յայտարարեցին Վեհ. Սուլթանին թէ որչա՛փ ուրախ էին օսմ. մայրաքաղաքը այցելելնուն և իրենց եղած սիրալիր ընդունելութեանց համար։

—Ուրբաթ օրը Վեհ. Սուլթանը ականակուռ Իֆթիխար պատուանշանը նուիրեց Սեւ Լերան իշխանին և ականակուռ Շէֆգաթ, որ մասնաւորաբար շինուած էր, Միլէնա իշխանուհիին։ Նաեւ առաջին կարգի Շէֆգաթ՝ իշխանուհիին պատուակալ օրիորդ Օր. Նայքօվի, առաջին կարգի Օսմանիէ՝ դեսպան Պ. Պաքիչի, Իմթիյազի ոսկի ու արծաթ չքանշան Սեւ Լերան արտաքին գործոց նախարար Պ. Վուքովիչի և զանազան պատուանշաններ՝ իշխանին հետեւորդներուն։

—Զօրահանդէսի պահուն Պիւրհանէտտին էֆէնտի մինչեւ վերջը Միրքօ իշխանին հետ գտնուեցաւ։ Սենեկապետ Էմին պէյ թարգմանի պաշտօն վարեց։

—Ուրբաթ օրը իշխանը ու իշխանուհին այցելեցին Եըլտըզի կայս. պալատան դարաստանը, յախճապակիի գործարանը ու ասպաստանները։

—Ուրբաթ իրիկուն իշխանը Էմիրկէնի ապարանքին մէջ ճաշեց իր հիւրամեծարներուն հետ։ Միլէնա իշխանուհին տկար ըլլալով սեղանին չկրցաւ ներկայ գտնուիլ։ Կայս. պալատան նուագածուներու խումբը որ Էմիրկէն ղրկուած էր, նոյն իրիկունը չի նուագեց իշխանուհիին տկարութեանը պատճառով։

—Նիքօլա իշխանը շաբաթ օրը ընդունեց Պուլկարաց Ս. Էկզարքին այցելութիւնը։

—Հինգշաբթի իրիկուն Պարսից դեսպանատան առաջին թարգման Ցովհաննէս խան Էմիրկէն երթալով բարի գալուստ մաղթեց յանուն դեսպան Միրզա Մահմուտ խանի որ ի բացակայութեան Աւստրիոյ դեսպանին, դեսպանական մարմնին երիցագոյն անդամն է։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ.— Շէյխիւլ-Իսլամ Ճէմալէտտին էֆէնտի և կրթական նախարար Զիւհտի փաշա ու ելմտական նախարար Րէշատ պէյ հիւանդ ըլլալով չկրցան ներկայ գտնուիլ Նախարարաց Խորհուրդի երէկուան նիստին։

ՍՐԲՈՒԱԾ ԴՐԱՄՆԵՐ.— [illegible] պաշտօնարանը որոշեց շրջաբերութենէ վերցնել սրբուած դրամները և անոնց տեղ նոր կոխուածներ հրապարակ հանել։

ՅԱԽՃԱՊԱԿԻԻ կայս. գործարանին մէջ մէկմէկ մեթր բարձրութեամբ երկու գեղակերտ զարդանօթներ կը պատրաստուին Բարիզի 1900ի արուեստահանդէսին ղրկուելու համար։

ՊԻԹԼԻՍԻ կուսակալ Մէճիտ պէյ որ երկու ամսէ ի վեր քննական պտոյտ կը կատարէր, նահանգին կեդրոնը վերադարձեր է։

«ԻԶՄԻՐ» կայս. շոգենաւը շաբաթ օրը Տարտանէլէն Պոլսոյ նաւահանգիստը դարձաւ։

ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑԻՆ կանոնագիրը կը տրամադրէ որ պատսպարեալները անգործ չմնան և իրենց կարողութեանը չափ արհեստով մը զբաղին։ Վեհ. Սուլթանը հրամայեց տեղեկագիր մը մատուցանել թէ պատսպարեալները արհեստով մը կը զբաղի՞ն թէ ոչ, և եթէ չեն զբաղիր՝ ի՞նչ է պատճառը։

ԿԱԹՈԼԻԿ ԱՍՈՐԻՆԵՐԷՆ վեց պատանի, կայս. Իրատէի մը համաձայն, պետական բարձրագոյն վարժարանները պիտի ընդունուին։ Ատոնց երկուքը Սուլթանիէ վարժարանը պիտի յաճախեն, երկուքը՝ Միւլքիէ և երկուքն ալ Սէնայի վարժարանները։

ՍԸՐ Ա. ՊԱՐԹԼԷԹ, օսմ. կառավարութեան կողմէ իրեն տրուած մեծ նշանշնորհներուն առթիւ Սըմըր Բէլէսի մէջ շաբաթ իրիկուն սեղան մը տուաւ։ Ներկայ գտնուեցան Ֆրանսայի, Սպանիոյ եւ Ռումանիոյ դեսպանները, Աւստրիոյ դեսպանատան խորհրդականը և Անգլիոյ, Իտալիոյ ու Ռուսիոյ դեսպանատանց պաշտօնեաներէն ոմանք։ Արարողապետ Մունիր փաշա տկար ըլլալով չկրցաւ ներկայ գտնուիլ։ Սըր Ա. Պարթլէթ բանախօսութիւն մը ընելով դրուատեց Վեհ. Սուլթանին բարձր ձիրքերը, ըսելով որ Թուրքիոյ մէջ ելեկտրականութեան առաջին մենաշնորհը Ն. Վեհափառութեան օրով

կը տրուի․ մաղթեց որ այդ ձեռնարկութիւնը թէ՛ մայրաքաղաքին և թէ օսմ․ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ընդհանրանայ։ Սըր Ա․ Պարթլէթ բաժակ պարպեց Վեհ․ Սուլթանին կենացը և Թուրքիոյ բարգաւաճմանը համար։

ԱՆԱՍՆՈՑ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ․— Անձի մը կողմէ աղերսագիր մը մատուցուելով Մեծ-Եպարքոսին՝ արտօնութիւն խնդրուեր է անասնոց պաշտպանութեան համար Կ․ Պոլսոյ մէջ հաստատութիւն մը հիմնել, ինչպէս կայ Եւրոպայի մէջ։ Այդ աղերսագիրը յանձնուած է Պետական Խորհուրդին։

ՄԱԽՍՈՒՍԷՆ․—Կայս․ Իրատէ մը հրամայեց որ Մախսուսէի շոգենաւերը կանոնաւոր երթեւեկութիւն մը կատարեն Միջերկրականի մէջ և մասնաւորաբար արագընթաց շոգենաւեր ղրկուին Ափրիկեան Տրիպոլիս։ Մախսուսէի վարչութիւնը, որուն հաղորդուած է կայս․ այդ Իրատէն, հարկ եղած միջոցները ձեռք առաւ անոր գործադրութեանը համար։

«ՍՈՒԼԹԱՆԻԷ» շոգենաւը Թէրսանէի մէջ կը մաքրուի ու կը ներկուի և հինգշաբթի օրը Ոսկեղջիւրէն դուրս պիտի ելլէ։

ՊՈԼՍՈՅ օտար ալրանքներու մաքսատան ծովեզերեայ մթերանոցներուն յատակը վար իջած ըլլալով ողողուած է և վաճառականաց ալրանքները կը թրջուին։ Մաքսային վերատեսչութիւնը որոշեր է նորոգել այդ մթերանոցները։

ՊՈԽՈՐ ԷՖ․ անդամ Պետական Խորհուրդէ քաղաքային ճիւղին, խնդրեր է հանգստեան կոչուիլ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Յունաց հարիւրամեայ Պատրիարքը ծանրապէս հիւանդ է եղեր։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ․— Մաքսային պաշտօնեաները երեկ առտու Ֆռէսինէ Ընկերութեան Պալէաճ շոգենաւին Ա․ և Բ․ մեքենավարներուն վրայէն արգիլուած նիւթեր գտնելով երկուքն ալ ձերբակալեցին։

—Նոյնպէս երէկ Մեսաժըրի Ընկերութեան Քամպոճ շոգենաւին հնոցպաններուն վրայէն արգիլուած նիւթեր գտնուեցան։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ զբօսաշրջիկները երէկ Սենեկալ շոգենաւով Օտեսա գացին։

ՍՈՒՐԻՈՅ նահանգին երկրագործական քննիչ կարգուեցաւ Մելքոն էֆ․։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ․—Աղեքսանդրիոյ մէջ ուրբաթ օրն ալ ժանտախտէ դէպք ու մահ չպատահեցաւ։

—Մօնիդէօր․ կ'իմանայ թէ Եգիպտոսէն հասած թղթատարական պայուսակները պիտի մերժուին, իբրեւ գգուշական միջոց։

Պ․ ԹԷՈՏՈՐ ՊԷՈՒԺԷ շաբաթ օրը Բարիզէն մայրաքաղաք եկաւ Արեւելեան ճեպընթացով։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԻՆ որդին Ահմէտ պէյ շաբաթ օրը Գերմանիա գնաց իր զինուորական ուսումը կատարելագործելու։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ․— Իզմիրէն հազար երեք հարիւր իսլամ գաղթականներ անցեալ շաբթու Սուրիա ղրկուեցան։

ԳԱՐԻԻ գինը քանի մը օրէ ի վեր կը բարձրանայ եւրոպական հրապարակներու մէջ, վասն զի խնդրանք կայ։

ԲԱԿԼԱՅԻ գինը իջած է Ֆրանսայի մէջ։

ՊՐՈՒՍԱՅԷՆ կը գրեն թէ մտադրութիւն կայ նոյն քաղաքին մէջ ելեկտրական լոյս գործածելու և ելեկտրաշարժ թրամվուէյ բանեցնելու։

ԱԹԷՆՔԻ օսմ․ դեսպանատունէն անցեալ շաբթու գողութիւն մը գործուեր է։ Քոսթա անուն մարդ մը սպասաւորներուն բացակայութենէն օգտուելով, դեսպան Րիֆաթ պէյի դրամարկղը խորտակեր և 460 տրախմի-թղթադրամ ու քանի մը օսմ․ ոսկի գողցեր է։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ։

ԻՏԱԼԱՑԻ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ․— Միլանի բարձր դասուն պատկանող յիսուն զբօսաշրջիկներ յառաջիկայ շաբթու մայրաքաղաք պիտի գան։

ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ․— Շաբաթ գիշեր ժամ երկուքին Ղալաթիա Նիւքսէք գալտըրըմ, Եազըճը փողոցին բերանը տպագրիչ Վասիլ Քօքալթիի քարուկիր տունէն հրդեհ ծագելով այրեցաւ։ Կարասիները ապահովագրուած ըլլալուն համար, ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկեց հրդեհին պատճառներուն վրայ։

—Նոյն գիշերը ժամ 4ին Սկիւտար Բօստա Եօլը փայտաշէն տուն մը այրեցաւ։

ՁԵՂԾ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ․—Պետական Խորհուրդին վերաքննիչ ճիւղը շաբաթ օրը դատեց Էվգաֆի նախարարութեան ծախքերու վարչութեան քարտուղարներէն Հաֆըզ Ղալիպ էֆ․ն որ ամսաթոշակ ստացող հինգ անձերու անունով կեղծ ստացագիր պատրաստած և Էվգաֆի արկղէն 28,782 ղրուշ գանձած էր։ Հաֆըզ Ղալիպ էֆ․ի այս արարքը հաստատուելով դատապարտուեցաւ տասը տարուան բերդարգելութեան և նոյն գումարին երկու անգամին հատուցման։

ՏԱՎՈՒՏ ՓԱՇԱՅԻ կողմը առջի օրը Մէհմէտ անուն յիսնամեայ մարդ մը իր տանը մէջ խոտէ բազմոցի մը վրայ ծըխելու միջոցին, գիշերնոցը բռնկելով մարմինին վարի մասը ամբողջովին այրեցաւ։ Թէև հիւանդանոց փոխադրեցին, սակայն վիճակը յուսահատական է։

ՄԵՌԵԼԷՆ ՎԱԽՑԱԾ։—Երէկ Ճիպալիի նաւամատոյցէն մեռեալ մը մակոյկ դրին Էյուպ տանելու համար։ Մակուկավար Տուրսուն մէկէնմէկ տկարութիւն մը զգաց և յանկարծամահ եղաւ։ Բժշկական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ սրտի կաթուածի զոհ գացած է։ Երկու մեռելները Էյուպ տարին։

ԽԱՂԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ․— Գ․․․ւլէ գաքուէի կողմը օթէլ մը բնակող Իզմիրցի Նարկի․․․ մէջ բաւական դրամ կորսնցուցած ըլլալով, առջի օրը ինքզինքը վիրաւորեց։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԵ

Շիրքէթի Խայրիէի Սկիւտարի շոգենաւներուն ժամանակացոյցը փոփոխութիւններ կրած է զորս հրատարակած ենք այսօրուան Դ․ երեսին մէջ։ Ասկէ զատ, Վօսփորի շոգենաւերուն ժամանակացոյցին մէջ ալ հետեւեալ փոփոխութիւնները եղած են․

Առտուան ժամ մէկ ու կէսին Եէնիմահալլէէն մեկնող շոգենաւը Պէշիկթաշ պիտի հանդչի։ Իրիկուան ժամ 11ին Եէնիմահալլէէն մեկնող շոգենաւը Պէպէք պիտի հանդչի։ Իրիկուան ժ․ 11.55ին կամուրջէն մեկնող շոգենաւը Վանիքէօյ պիտի հանդչի։ Իրիկուան ժամ 12ին կամուրջէն Պէշիկթաշ և Եէնիքէօյ մեկնող շոգենաւը Պէպէք պիտի կենայ։ Իրիկուան ժ․ 10.40ին կամուրջէն դէպ ի սախական եզերք գացող շոգենաւը Պէյքօզ պիտի կենայ, և անոր տեղ՝ ժամ 11.10ին կամուրջէն Պէյքօզ գացող շոգենաւը Պէօյիւքտէրէ պիտի երթայ, Թարապիա հանդիպելէ ետքը։

ԱԶԴԱՐԱՐ

ՀԱՃԸՆԻ ՀՐԴԵՀԸ

Ցաւալի լուր մը կը հասնի Հաճընէն։ Անցեալ չորեքշաբթի օր, 18 օգոստոս, քաղաքին Թըլըսըմ թաղին մէջ հրդեհ ծագելով, քանի մը թեւի բաժնուեր եւ մեծամեծ վնասներ պատճառեր է։

Հաճընի աւագերէց Տ․ Ստեփան քահանայ հեռագրած է Ս․ Պատրիարք Հօր թէ 200ի չափ տուներ մոխիր դարձած են և հազարի չափ Հայեր անպատսպար կը մնան։ Այս հեռագիրը որ շաբաթ իրիկուն ուշ ժամանակ հասած էր Պատրիարքարան, երէկ առաւօտ Գարթալ տարուեցաւ, ուր կը պատարագէր Ս․ Պատրիարք հայրը, և Ն․ Սրբազնութեան յանձնուեցաւ ժամերգութեանց աւարտումէն ետքը, վարժարանին մէջ տրուած սեղանին վրայ։ Այս տխուր լուրին առաջ բերած տպաւորութեան տակ, ներկաները ինքնաբերաբար հանգանակութիւն մը կատարելով մէջերնին, արդիւնքը Ս․ Պատրիարք Հօր յանձնեցին, Հաճընի հրկիզեալներուն ղրկուելու համար։ Այս մարդասիրական օրինակը իր հետեւողները պիտի ունենայ անշուշտ մայրաքաղաքիս ունեւոր ազգայիններուն մէջ։

Սպասի տեղեկութեանց նայելով՝ հրդեհը ծագած է Մարտիրոսեան Պօղոս անուն անձին տունէն։ Մեր թուրք պաշտօնակիցը կը յայտէ թէ կանոնաւոր ջրհանկիր խումբի մը չգոյութիւնը, նոյն պահուն փչող հովին սաստկութիւնը և տուներուն խիտ առ խիտ ու փայտաշէն ըլլալը պատճառ եղած են հրդեհին այդքան մեծ ծաւալ մը ստանալուն։

Տեղական կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, հրկիզեալներուն անմիջական պէտքերը հոգալու համար։

—

Ս․ Պատրիարք Հայրը շաբաթ իրիկուն Գարթալի քահանային և Թաղ․ Խորհուրդի դիւանին առաջնորդութեամբ այդ գիւղը գնաց և իրիկուան ժամերգութեանց ներկայ գտնուելէ ետքը, գիշերեց Թաղ․ Խորհուրդի անդամներէն Օգսէն էֆ․ Կիրակոսեանի բնակարանը։

Ն․ Սրբազնութիւնը երէկ առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Ս․ Նշան եկեղեցիին մէջ և քարոզ խօսեցաւ բնաբան ունենալով Պօղոս Առաքեալի «Դուք տաճար Աստուծոյ կենդանւոյ էք» խօսքը և բացատրելով թէ ամէն քրիստոնէի սիրտը Աստուծոյ տաճար կ'ըլլայ՝ երբ իր ամէն գործին մէջ Աստուծոյ երկիւղը ունենայ։ Ս․ Պատրիարքը քարոզը աւարտեց բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ․ Սուլթանին արեւշատութեանը համար։

Պատարագին կը սպասաւորէին Տ․ Ներսէս և Տ․ Մատթէոս վարդապետները ինչպէս նաև Բերայի Տ․ Յակոբոս և Մայր եկեղեցւոյ Տ․ Կարապետ քահանաները։

Պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ յիշեալ եկեղեցին ի հիմանէ նորոգող Նորատունկեան եղբայրներուն՝ հանգուցեալ Սիմոն, Յակոբ և Գրիգոր էֆէնտիներուն հոգւոյն համար։ Յետոյ, Ս․ Պատրիարքը առաջնորդուեցաւ Նորաշէն վարժարանը ուր սեղան մը պատրաստուած էր․ վարժարանի աշակերտուհիները երգերով դիմաւորեցին և ուղերձներ արտասանեցին։ Ն․ Սրբազնութիւնը խոստացաւ այսօր այցելել վարժարանը, մօտէն տեղեակ ըլլալու համար երկսեռ աշակերտներուն ուսման վիճակին։

Սեղանին վրայ, վարժարանին տեսուչը ի դիմաց Գարթալի ազգայիններուն և Թաղ․ Խորհուրդին շնորհակալութիւն յայտնեց Ս․ Պատրիարք Հօր որ հաճած էր իր ներկայութեամբը հոգեւորապէս մխիթարել Գարթալի ժողովուրդը որ Տ․ Յակոբոս Պատրիարքի օրէն ի վեր ոչ մէկ Պատրիարքի այցելութիւնը չէր ընդունած։ (Տ․ Յակոբոս Պատրիարք օծած է Ս․ Նշան եկեղեցին)։

Տ․ Ներսէս Վ․ Դանիէլեան՝ Գարթալցիներուն ջերմեռանդութիւնը գովելով, համակրական խօսքեր ուղղեց այդ հօղագործ ու աշխատասէր ժողովուրդին։

Ս․ Պատրիարք Հայրը խօսք առնելով, ըսաւ թէ իր պատրիարքական պարտականութիւնը կատարած է հովուելով այդ հեռաւոր թաղին ժող վուրդն ալ, ինչպէս կը հովուէ Պոլսոյ միւս թաղերունը, քանի որ ինքը մայրաքաղաքիս վիճակաւոր առաջնորդն է, և առաջնորդ մը պ րտաւոր է իր այցելութեամբը գոնէ տարին մէկ անգամ հոգեւորապէս մխիթարել իր թեմերուն ժողովուրդը։ Ն․ Ամենապատուութիւնը իր խօսքը աւարտեց բաժակ առաջարկելով Վեհ․ Սուլթանին կենացը։

Ս․ Պատրիարք Հայրը այսօր իրիկուան կողմ Գարթալէն ուղղակի Բերա իր բնակարանը կը վերադառնայ։

—Վեհ․ Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին օրը, Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Տ․ Ստեփաննոս եպիսկոպոս Յովակիմեան շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է ի կայս․ պալատ։ Նոյն օրը, առաջնորդը՝ քահանայական դասին հետ՝ այցելութեան գացեր է կառավարական պաշտօնատունը և գիշերը լուսավառութիւն կատարուեր է Առաջնորդարանին մէջ։

—Բերայի քարոզիչ Տ․ Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան երէկ առաւօտ պատարագ մատոյց Պօյաճըքիւղի եկեղեցին, Գրիգորեան և Ասատուր բնտանեաց ննջեցեալներու հոգւոյն համար, և գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ։ Պատարագէն ետքը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ։ Եկեղեցին լեցուած էր գիւղին եւ շրջականերէն եկած բազմութեամբ։ Եկեղեցական արարողութենէն ետքը, Թաղ․ Խորհրդարանի մէջ, դպրոցին վիճակին վրայ տեղի ունեցած խօսակցութեանց առթիւ, տեղեկացուելով որ թաղին փայտաշէն դպրոցը ապահովագրուած չէ, ներկաները անմիջապէս հանգանակութիւն մը կատարելով մէջերնին, պէտք եղած գումարը գոյացուցին այդ ապահովագրութիւնը կատարելու համար։

—Ս․ Երուսաղեմի Լուսարարապետ Տ․ Սահակ եպիսկոպոս Խապայեան 10 ֆրանս․ ոսկի նպաստ ղրկած է իր ծննդավայրին՝ Խարբերդի Խուլէվանքի որբանոցին։

—Պագուի մեր թղթակիցը հետեւեալ լուրերը կը հաղորդէ մեզ օգոստոս 13 թուականով․

«Յառաջիկայ թատրոնական եղանակին համար պատրաստութիւնները սկսւում են։ Թիֆլիզի ռուս թերթերից մէկը հաղորդում է որ 1899-1900ի թատրաշրջանում, Պագուի խմբի մէջ կը լինին բեմական երկու նոր դէմքեր․ Օր․ Սունդուկեանց (թատերական ծանօթ հեղինակին աղջիկը որ սովորում էր Պետերբուրգում տրամադիքական կուրսերում) և Օր․ Մայսուրեան որ պիտի խաղայ տրամադիք ingénue դերեր։

«—Երկու օր առաջ, տեղական ոստիկաններից մէկը փողոցում նկատում է մի գարեջրի արկղ, որմէ սաստիկ սուր հոտ է գալիս եղել․ յայտնելով այդ մասին ոստիկանութեան, բանում են արկղը ուր տեղ գտնում են 17 տարեկան մի հայ գործաւորի մարմինը ամուր սեղմած։ Բերանը խոտ են կոխած եղել։ Վերջին շաբթուն, բաւականին սպանութիւններ տեղի ունեցան քաղաքում»։

ԱԶԳ․ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ երեքշաբթի օր, օգոստոս 24ին, ըստ կտակի սաւիրէչ արհեստաւորաց՝ Հաստատութեանս հոգեւոր հովիւ Արժ․ Տ․ Վարդան վարդապետ Բրոնօրոնեան՝ ըստ սովորութեան՝ Ս․ Պատարագ պիտի մատուցանէ Ս․ Փրկչի մատուռն մէջ ի հանգիստ հոգւոյ ննջեցելոց յիշեալ արհեստաւորաց։

(Հոգաբարձութիւն)

ԹՂԹԱԲԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

Սեպտեմբեր 1ի թերթերէն

«ՇԱՊՐՕԼ ԱՄՐՈՑԻՆ ՇՈՒՐՋԸ»

Կ'երեւայ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը մտադրած է վերջ մը տալ Պ․ Կէռէնի և իր ընկերներուն ըմբոստութեանը։ Այս օրուան թղթաբերով հասած ֆրանսական թերթերը՝ կը հաւաստեն թէ վերջնականապէս որոշում մը տրուած է արդէն, հակահրէականներու դաշնակցութեան նախագահն ու իր ընկերները Շապրօլ փողոցի տունէն դուրս հանելու համար։ Որոշուած միջոցն է տունը ողողել ջուրով և մարդիկը ստիպել դուրս ելլելու։

Արդէն վերջին օրերու մէջ՝ բազմաթիւ գործաւորներ կ'աշխատէին կոյանոցի ճամբան յարդարելու, ծակերը գոցելու, և այս առթիւ կատարուած էին կարգ մը շինութիւններ՝ որոնց շնորհիւ, ջրհանկիր զինուորները պիտի կրնան տունը ողողել, առանց հրացանի կամ րէվոլվէրի գնդակ մը ընդունելու վտանգին ենթարկուելու, քանի որ գետնին տակը ըլլալով չպիտի տեսնուին բնաւ։

Միւս կողմէ ալ, ուրիշ ջրհանկիր զինուորներ միեւնոյն գործողութեան պիտի ձեռնարկեն տանիքին վրայէն՝ ինչ որ ջուրի երկու հոսանքներու մէջ պիտի ձգէ Պ․ Կէռէնի խումբը։ Այս պայմաններով կառավարութիւնը կը յուսայ վերջ մը տալ այդ խենթ ձեռնարկին։ Արդէն փողոցին բնակիչներուն մէջ դժգոհութիւնը ծաւալած է և քաղաքապետութիւնը որոշած է դրամական հատուցում ընել այն վաճառականներուն՝ որոնք Շ․․․ն փողոցը կը բընակին և որոնք միանալով՝ աղերսագիր մըն էին մատուցած։

Ներսը փակուածներուն վիճակին ալ նախանձելի բան մը չէ։ Սնունդի կողմէ վերջին ծայր զրկանք կը քաշեն և նոյնիսկ ջուրը կը պակսի իրենց։ Վերջին օրերու մէջ պարտաւորուած էին անձրեւի ջուր լմբել և ան ալ մեծ դժուարութեամբ ժողվելէ ետքը։ Յետոյ հիւանդներ կան իրենց մէջ և դեղը կը պակսի։ Օգոստոս 30ին, Պ․ Կէռէնի շատ մեծ պէտք մը ունենալը յայտարարելուն վրայ, ոստիկանութիւնը արտօնեց 30 սրուակ քինին ղրկել իրենց։

Բարիզի լրագրավաճառներն են որ ամէնէն աւելին կ'օգտուին բոլոր ասոնցմէ։ Կարգ մը կասկածելի հրատարակիչներ սըխալ տեղեկութիւններով լեցուն թռուցիկ թերթեր կը հրատարակեն որոնք շատ ալ կը ծախուին։ Օգոստոս 30ի իրիկունը ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 4-5 լրագրավաճառներ որոնք տպուած թուղթեր ձեռքերնին՝ կը պոռային․ «կարդացէ՛ք Շապրօլ ամրոցին գրաւումը, Կէռէնի յուսահատ դիմադրութիւնը, զոհերու թիւը, եւայլն»։

Հեռագիր

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 3 Սեպտեմբեր․— Շապրօլ փողոցի բանտարկեալներուն վիճակը անփոփոխ կը մնայ։ Այսօր, հետաքրքիրները նուազ բազմաթիւ էին։ Ոստիկանական միեւնոյն միջոցները ձեռք առնուած են։

—Հարցաքննիչ դատաւոր Պ․ Ֆապր կը շարունակէ զբաղիլ արքայականներու խնդրին քննութեամբ։ Ապացուցուած կ'երեւայ այսօր սա պարագան թէ «Հակասեմական Դաշնակցութիւն» անունին տակ՝ Պ․ Կէռէն դաւադրութիւն մը կը պատրաստէր ի նպաստ Օրլէանի դուքսին։ Դաւադիրները կը յուսային բազմաթիւ բարձրաստիճան սպաներու ձեռնտուութեան վրայ։ Ապացուցուած է սա կէտն ալ թէ Օրլէանի դուքսը դրամ կը վճարէր Հակասեմական Դաշնակցութեան։

ՊՈՐՏՕ․— Այսօր հասած մասնաւոր տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ հաբիէրապետ Կուլէ միայն յանցաւոր է Ֆլօյ գնդապետին և Մէյնիէ հարիւրապետին սպանութեան գործին մէջ։

ՄԱՏՐԻՏ․—Սրժ-Եթուղթի տէր օտարականներու հետ, վերջնական բանակցութիւնները պաշտօնապէս պիտի սկսին սեպտեմբերի վերջերը։ Մինչեւ հիմա դեռ որոշում մը չէ տրուած ի մասին հոլանտաբերի կտրօնին որ վերջին անգամ ըլլալով առանց տուրքի վճարուած կ'երեւայ։

Պայպըլ Հաուզի հրատարակութիւնները կարդալ Դ․րդ երեսը։

Վաղը հրէից տարեկլուխ առթիւ Ղալաթիոյ սակարանը գոց պիտի լինի։

—Ֆոնսոլիտէի սէրի D․ին 32 թիւ կըտրօնը այսօր՝ կտրուած ըլլալով, առաւօտուն 24 ղրշ․ 37 փրյ․ բացուեցաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ․ Քոնսոլիտէ Սեռի Դ․	Օ․ Ո․	25	14
Ամէնէն բարձր գին	»	25	15
Ամէնէն վար գին	»	25	14
Ռումէլիի երկթ․ գոց․	Ֆր․	122	62
Ամէնէն բարձր գին	»	122	62
Ամէնէն վար գին	»	122	50

ԲԱՑՈՒՄ 23 Օգոստ․

Օսմ․ Քոնսոլիտէ Սեռի Դ․	Փ․ Կ․	24	34
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր․	122	62
Օսմանիյէ		425	—
Ռէժի		309	—
Օսմ․ Պանքա		13	20
Քուէտի Ժէնէրալ ՕՑՕմ․		2	82
Երկրագործական Պանքա		7	—
Սօս․ Օթ․ Շանծ է Վալէօր	Ա․ Ո․	3	12
Օսմ․ Ապահ․ Ընկ․		4	10
Թրամուէյ բաժնեթ․		645	—
» ժուիսանս		240	—
» պարտաթ․	Ֆր․	489	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ․	»	300	—
Քարափ Կ․ Պոլսոյ	»	480	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ․	87	21
Անգլիական ոսկի	»	109	37
Թոլ էմէրիքալ	»	90	10
Քրիմից	»	51	04
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	36
Մէճիտիէ	»	98	30
Ռուպլի թղթադրամ	Օ․ Ո․	8	61

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 2 Սեպտ․

Օսմ․ Քոնս․ սէրի Դ․) բաց․	Ղրշ․	23	25
) գոց․	»	23	25
» » » Բ․	»	47	70
» » » Դ․	»	26	60
Օսմանիէ		425	—
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր․	123	50
Օսմ․ Ռէժի	»	309	—
Օսմ․ Կայս․ Պանքա	»	568	—
Ֆրանս․ Ռանթ 3 %	»	100	67
Քուէտի Լիոնէ	»	867	—
Պանք տը Բարի	»	—	—
Սուէզի բաժնեթուղթ	»		
Իտալական Ռանթ	»	92	40
Սպանիական արտաքին	»	61	37
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	240
Դրամագլուխ	»	63	

ՊԷՐԼԻՆ, 2 Սեպտ․

Օսմ․ փոխառութիւն 1888	մարք	112	75
Ռումէլիի երկաթուղի	»	123	50
Անատ․ երկթ․ պարտաթուղթ	»	97	20
Փոխ․ Լոնտոնի վրայ 3 ամս․	»	20	290

ՎԻԷՆՆԱ, 2 Սեպտ․

Փոխան․ Բարիզի վրայ	Ֆիօր․	47	03
» Լոնտոնի վրայ	»		—
Ռումէլիի երկաթուղի	»	60	70
Օսմ․Ռէժի	»	141	25

ԱԶԳ․ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ ԲԵՐԱՅԻ

Բերայի Ազգ․ վարժարանները և մանկապարտէզները կը բացուին օգոստոս 30 երկուշաբթի օր։

Աշակերտաց մուտ տոմսառնելու համար Տնօրէնութեանը պէտք է դիմել նախ եան վարժարանը գշ․ եշ․ շբ․ օրերը առաւօտէ մինչ կէս օր։ Տնօրէնութիւն

Բերա, 18 օգոստ․ 1899

440 2—5

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱՐԱԶԱՐ

Յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ․ 7ին (Ն․ Տ․), Եշ․ առաւօտ։ Վարժարանը ատրիճան մըն ալ կատարելագործելու համար հարկ տեսնուած է գիշերօթիկներու տարեթոշակը 10 օսմ․ ոսկիէն բարձրացնել 12ի, զոր պէտք է հատուցանել երկու մասնավճարով․ 6 ոսկի Սեպտ․ի սկիզբը և 6 ոսկի Փետր․ի սկիզբը։ Դաշնակի համար 3 և երգեհոնի համար 1 ու կէս ոսկի յաւելուածական գումար մը կը պահանջուի։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ Տնօրէնութիւն Հայուհեաց վարժարանի, Ատարազար։ 383 10—10

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս վերաբացումը յետաձգուած է սեպտ․ 3/15ին՝ կարեւոր փոփոխութիւններու և կարգադրութիւններու պատճառով։

Տարեթոշակն է 15 օսմ․ ոսկի․ 8 ոսկին վճարելի՝ սեպտ․ին, և 7ը՝ 1900ի յունուարին։

Ուրիշ տեղեկութիւններու համար դիմել Մր․ Փիթի, Պայպըլ Հաուզ, Կ․ Պոլիս, կամ ուղղակի վարժարանին տնօրէն Տր․ Չէմպըրսի, Պարտիզակ։ 10—12

Ղալաթիա խավեար խան թիւ 46

Սոյն վաճառատան մէջ, Անգլիական համբաւաւոր գործարաններու արտադրութիւնը եղող և մասնաւորապէս աշնան եղանակին յատուկ այլ և այլ զգեստեղինաց համար՝ տոլուն, ճաշակաւոր և զուտ բրդէ ընտիր կերպասներ, (չայագ և փասօնէ եւն) կը վաճառուին խիստ չափաւոր գներով։

3 օգոստոս 1899 Ղալաթիա

421 6—6

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Ս․ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Բերա, թիւ 1, Եէշիլ փողոց

Ուսումնարանը պիտի վերաբացուի առաջիկայ սեպտեմբերի 1ին, չորեքշաբթի օրը։

Ընդունելութեան պայմաններուն և ուսմանց ծրագրին տեղեկանալ փափաքող պատուական ազգայինք կրնան դիմել Տնօրէնութեան, երկուշաբթի և ուրբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր։

Տնօրէնութիւն

Ս․ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ

Բերա, 23 յուլիս 1899 7—10

ՍԵՕՒՏԻ ՄՍԱՒՐԻ ՋԿԱՆ ՍՃԱՐԱԿ 1888

Եըլտըզ, Կ․ Պոլիս, 13 դեկտ․

Պարոնայք Սգող եւ Գօուն,

Կը ցաւիմ որ պաշտօնական դիրքովս կարող չեմ փորձեր ընել, այլ համաձայն ուրիշներուն փորձերուն եւ այն բժշկաց որոց պաշտօն յանձնեցի փորձել զայն մեր հիւանդանոցաց մէջ, կը այտարարեմ որ ձեր Մօրիւ ձկան իւղն, իր այս վիճակին մէջ դիւրաւ խմուելով եւ մարսուել, կը համապատասխանէ այն յատկութեանց զորս ախտաբուժական գիտութիւնն ի վաղուց անտի ուզած է, մասնաւորապէս այդ յաջող պատասխանութեան մէջ։ ՏՐ․ Ս․ Ս․ ՄԱՎՐՈՅԷՆԻ ՓԱՇԱ

Բժիշկ Վեհ․ Սուլթանի

Տր․ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396, Մեծ փողոց Բերա, 396

Տեսնել 4րդ երեսը

ԱՑՉԵԱՆՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՃ ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ

Սոյն հաստատութիւնը պիտի բացուի սեպտեմբեր 19ին, երեքշաբթի։ Կ'ակընկալուի որ գիշերօթիկ աշակերտուհիները ներկայ պիտի գտնուին Գոլէճին մէջ սեպտեմբեր 18ին, երկուշաբթի։ Աւելի տեղեկութիւններ կարելի է ընդունիլ դիմելով Գոլէճին՝ Իւսկիւտար, կամ նամակով առ տնօրէնուհին յանձնամբ Պայպըլ Հաուզի, Ստամպոլ։

435 6—20

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէճէ միւպայեա օլունաճագ պէշ իւզպին գըյէ չիլիրին պէհէր գըյէսի աթիգի նիրմի սէքիզ փարա եթմիշ սանթիմաէ թալիպի եօհտէսինտէ օլուպ մահը հալը րումինին նիրմինճի բազար կիւնիւ սաաթ տօգուզա գատար իւզտէ պէշ քէնզիլամը գապուլ խուլէճէկի կիւպի տագիգին գարարը աղըմթօսըն նիրմի տէօրտինճի սալը կիւնինէ գատար թէմտիտ խուլմիշ վէ պէշ իւզպին գըյէ րուս չիլիրինին միւնագասասընա պաշլընըլըշ օլմաղլա իթայէ թալիպ օլանլարըն թէէմինաթ աղչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաահըպէն էյամը մէզքիւէտէ նիհայէթ սաաթ տօգուզա գատար Խազինէի Ճէլիլէի միւշարիւնլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 21 աղըսթօս սէնէ 315

1—3

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէճէ իմալ օլընաճագ էլպիսէ իչիւն վասիթ թէրէճէտէ չուգա վէ չույունըն նիւմիւնէ ինթիխապ խուլէճէկինտէն իթայէ թալիպ օլանլարըն չէրաիթինի անլամագ իւզրէ ճումաատան մաատա կիւնլէրտէ հէյէթէ իտարէէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի վէ վիրէճէքլէրի նիւմիւնէլէրին սօն ֆիյաթլարընը մահը հալը րումինին օթուզ պիրինճի սալը կիւնինէ գատար պիլտիրմէլէրի լազըմ կէլիւր։

Ֆի 21 աղըսթօս 315

1—3

ՕՍՄ․ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՔՈՆՍՈՒԼԻՏԷ ՊԱՐՏՔԻ

1881 Յուլիս 8/20ի Կայս․ Իրատէով Թողեալ հասոյթք

ԺԸ․ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ–ՅՈՒՆԻՍ 1899

ԶՈՒՏ ՀԱՍՈՅԹՆԵՐ — Գաւառային վարչութեան ծախքերը զեղչելէ ետքը

ՏՈՒՐՔԵՐ	1899 Յունիսի հասոյթներ Օսմ․ ոսկի		1898 Յունիսի հասոյթներ Օսմ․ ոսկի		Գումար 1899 Յունիս 30է Օսմ․ ոսկի		Գումար 1898 Յունիս 30է Օսմ․ ոսկի	
Ծխախոտ (յետամնացներ զանձում) Ալ․․․․․․								
Դրոշմաթուղթ․․․․․․	118,815	57	121,409	36	483,285	71	514,019	12
Ոգելից ըմպելիք․․․․․․								
Ձկնարան․․․․․․								
Մետաքս․․․․․․								
Հասոյթը Ռէժիէն․․․․․․	․․․․․․	—	․․․․․․	—	375,000	—	375000	—
Հարկ Պուլկարիոյ փոխանակեալ ծխախոտի տասանորդէն․․․․․․	7500	—	7500	—	37500	—	37500	—
Ծխախոտ (մենաշնորհ) Ռէժիի շահուց մասնակցութ․ Յաւելուած Կիպրոսի հասութից փոխանակեալ ծխախոտի տասանորդին յաւելուածով, կամ Մաքսատան վրայ փոխանակագրէ գոյանալիք 130,000 Օսմ․ լիրայով	․․․․․․	—	․․․․․․	—	․․․․․․	—	․․․․․․	—
Արեւ․Ռումէլիի տրկն․հարկէն	110,000	—	63344	30	110000	—	63344	30
Թէմպէքիի տուրք, Մաքսատունէն փխնկցը․ վճրլի․ Սերպիոյ, Պարատաղի, Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի բաժին ինկած պարտք․․․․․․	․․․․․․	․․․	․․․․․․	․․․	․․․․․․	․․․	․․․․․․	․․․
Համագումար	236,315	57	192,253	66	1005785	71	989,863	42
ԳՈՒՄԱՐԵԼԻ								
Նախորդ ամսուան վերջը								
Նախորդ տարեշրջանի վերջը								
Ընդհ․ համագումար								

	Օսմ․ ոսկի		Օսմ․ ոսկի	
1890 ապրիլ 18/30ի պայմանագրով նախատեսուած 4 % պարտաթուղթերու առ հաշիւ վճարուած գումարներ։	—	—	—	—
Քոնսոլիտէ պարտքին եւ Արեւելեան երկաթուղիներու պարտաթուղթերուն տկսին․ հմր․ Եւր․ եւ Կ․Պոլիս վճարուած գումարն։	—	—	—	—
Կեդր․ Վարչութեան ծախք։	60,386	96	55,737	98
Օսմ․ Կայս, Պանքան եւ Հանրային Պարտքի կեդր․ սնտուկը պահուած գումարներ։	945,398	75	934,125	44
	1,005,785	71	989,863	42

Ի Դիմաց Վարչական Խորհուրդին

Նախագահ — Օ․ ՀԱՄՏԻ

Խորհրդական Պաշտօնեայ — Փ․ ՕՊՈՒԱՆՕ

Կ․ Պոլիս, 14/26 Օգոստոս 1899

ՍԻՐՕ ՏԸ ՌԷՖՕՐ ԻՕՏԷ
ԿՈՒՄԾ ՍԽ ԸՆԿ.
SIROP de RAIFORT IODÉ

Բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած՝ Միւռօ Անթիքօռպիւթիքի և Մօռիւ ձկան իւղին տեղ՝ աւշականութիւն, տժգոյն ու տկարակազմ տղայոց մարմնի փշտիկներուն դէմ. ինչպէս նաև վիզի գնտիկները հալեցնելու և ախորժակը բանալու համար։

Փարիզ, 8. Վիվիէն փողոց և բոլոր դեղարանց մէջ A.

ՊԱՅՊԼ ՀԱՈՒՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեկնութիւն Նոր Կտակարանի, երեք հատոր, երես 2221, գին 60 դահ.։

Բառարան Սբ. Գրոց, երես 635, 20 դահ.։

ԹԻԹ ԼԻՎԻՍ, (Հայ. և հայատառ Թրք.) երես 223, 4 դահ.։

Քրիստոնէական Նկարագիր (Հայ. և հայատառ և յունատառ Թրք.) երես 283, 6 դահ.։

Բնական Աշխարհագրութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) մեծադիր և պատկերազարդ, երես 120, 20 դահ.։

Կենդանաբանութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) երկհատոր, 5 դահ.։

Բնական Աստուածաբանութիւն (Հայ. հայատառ և յունատառ Թրք.), երես 196, $3^1/_2$ դահ.։

Բեհաւզի բառգիրք (Թուրքերէնէ Անգղ.), երես 2224. 270 դահ.։

Բեհաւզի բառգիրք (Անգղիերէնէ Թրք.), երես 827, 100 դահ.։

Կը ծախուին Պայպլ-Հաուսի գրատան մէջ Ֆինճանճըլար Եոգուշու, Պոլիս։ 173

ԲԱՂԴԱՒՈՐ ՄԱՅՐ ՄԸ

Նիհար, ավազուն, վատոյժ, հիւանդկախ տղաքը երբեք չեն սիրեր, միշտ կը փափաքէի գիրուկ, թմբուլ, զուարթ, կայտառ տղաք մեծցնել։ Կատարելապէս համոզուած էի որ ապագային ուժեղ, կայտառ և կորովի զաւակներու արժանանալու և զանոնք ամէն կարգի հիւանդութեանց դէմ պաշտպանելու համար, անհրաժեշտ էր տղայ հասակէն ուշադրութիւն ընել անոնց սրունքիք սնունդին։ Հետեւաբար, երբ մեր անդրանիկ զաւակը վեց ամսու եղաւ, հետամուտ եղայ ամէնէն լաւ սնունդը տալ անոր և բժշկի մը յանձնարարութեամբ սկսայ ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով սնուցանել զայն։

Տղեկը մեծ ախորժով կ՚ուտէր այս ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌը և քանի ուտէր կը գիրնար, կ՚ուժովնար ու կը կայտառնար։ Այսպէս քանի մը ամիս անցընելէ վերջ, երբ ակռայ հանելու ժամանակը եկաւ, սկսանք մտահոգ ըլլալ, կարծելով որ մեր զաւակն ալ ուրիշ տղոց յատուկ ակռայ հանելու ցաւերն ու փորձարութիւնը պիտի ունենայ, սակայն տղեկը առանց ո և է հիւանդութեան ակռան հանեց, խաղալով ցատկելով և շարունակեց աճիլ ու զօրանալ։

ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով հինգ զաւակ մեծցուցի, երկուքը աղջիկ, երեքը մանչ. փառք Աստուծոյ ամենքն ալ 25—30 տարիքը հասան առանց բնաւ հիւանդանալու և քաջողջ երիտասարդներ եղան. հետեւաբար ի սրտէ կը յանձնարարեմ մայրերուն որ ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով մեծցնեն իրենց զաւակները։

Բարիզ Պօնաբարթ փողոց Թ. 17
ՄԱՐԿՐԻԹ ԺԱՆՆԻ

ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌը կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններու ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։
5—26

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլէ, Պօրտօյէ, Մէյնչէսթրէն և Սեւ Ծովէ Պոլիս բեռնող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	
Բամսէս	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէքթիս	2400
Թէյպըր	3000	Օսայրիս	2250
Ֆիլանոքոս	3000	Բէրոս	2250
Ծարոս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3000	Դասբընդ	1500
Մարքոթիս	2500	Վոլդէս	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ. Ռեիթոլ խան
ՃԷՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
568 31, Ճէյմս Սթրիթ Լիվրբուլ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ^րՍ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
(Նախկին ֆոթոկրաֆ Սէպահ Զկրապէճեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենաստամ ցաւած ակռաներն անցաւ կը լեցնեն. ցաւեցնելու և բռնելու պայմանաւ։

Նորաձեւ ոսկեակ, պլատին, և կերպասականի ակռաներ կը պատրաստեն, յոր և նման բնականի, ...

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաև թերթուցիչ գործերու և ամենակատարելագործեալ ...

Տ. Գ. Ջմեանները կէրակի օրերն ալ ... ինչպէս նաև ամեն օր ... հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին։

Գաղթիւջէք կրնան գտնել իւրեանց բնակարանն, թիւ 1 ...

Լ'ԱՆԳՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար 147 միլիոն. | 1871էն մինչև 1897 վճարուած գումար 239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գ. Գ. Կոմս Էտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Ռուտոլֆ Հօեօս, Դեր-Նախագահ.
» Ժօզէֆ Հօեօս, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գոլոմոն Նաքօ, » » » » »
» Անթուան Բրօքէշ տ'Օսթէն.
Թէոտոր Բօնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկէնհայն

Կառավարութեան Քոմիսէր
Գ. ԺԱՆ ՄԻՒՔ, Կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական

Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՕՆՏԻ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Վեհափառ Սուլթանին Կայսերական Իրատէով
Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892 Թուակիր
(20 Սէֆէր 1310)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Հրդեհի, արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Բարաքէօյ Ղալաթիա

Գործակալ, Ղալաթիոյ մէջ
Պ. Ալպէր Սիմըն
Ցակորեան խան, Վօյվօտա փողոց
Թիւ 67

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը
Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը
Եէնի ճամի Հավիւսը փողոց,
Օսմ. Նամականատան դէմը

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զասօխ
Մարբուճճըլար, Զարըըըը խան, Թիւ 21 194

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ

Սկիւտարէն Կամուրջ	Կամուրջէն Սկիւտար	Սկիւտարէն Պէշիկթաշ	Պէշիկթաշէն Սկիւտար
Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
11 35	12 50 Սկիւտ. Գուզկ.	11 30	11 40
12 15	1 25	12 10	12 20
1 —	1 50 Սկիւտ. Գուզկ.	12 35	12 45
1 30	2 40	1 —	1 10
2 —	3 40	1 20	1 30
2 35	4 10	2 15	2 30
3 10	4 45	3 10	3 20
3 35	5 30	3 50	4 —
4 —	6 15 Պէշիկթաշ	4 30	4 40
4 30	7 5 »	5 10	5 20
5 10	7 45 »	5 45	6 27
5 45 Պէշիկթաշ	8 20	6 30	7 17
6 30 »	9 —	7 15	7 57
7 15 »	9 45	8 20	8 30
8 —	10 15 Սկիւտ. Գուզկ.	9 30	9 40
8 45	10 40 » »	10 —	10 10
9 35	11 — » »	10 25 Գապթ. Պէշիկ.	10 35
10 10 Պէշիկ. Գապթ.	11 25 » »	10 50 » »	11 —
10 30 Գուզկունճուք	11 50	11 40	11 50
11 — »	12 —	12 —	12 10
11 15 »			
12 —			

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ
ՄԻԱՑԵԱԼ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	27.000.000
Պահեստի դրամ	»	52.002.500
Տարեկան հասոյթ	»	70.339.912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ՚ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնով։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Անանիտոխ խան. 20, 21, 22
Ներքին։ 572

Իր անարատութեան պատճառաւ

ՇԱԲՕԹՕ

բէբթօնը միակն է որ կը գործածուի Պ. Բասթէօռի, Պերլինի, Վիէննայի և Բռիւքսէլի մանրէաբանական ... աշխատանոցներու և Ֆրանսայի ծովային նախարարութեան կողմէ։

ԱԶԴՈՒՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒՄ
ՇԱԲՕԹՕԻ ԳԻՆԻ
ՔԷՔՍԻՆԵԱՆ ՔԷԲԹՕՆԻ
VIN CHAPOTEAUT

Բէբթօնն, որ իբր ամենալաւ սնունդ ծանօթ է, կազմին մարսողութեան արդիւնքն է՝ քէքսինի և կամ նոյն իսկ ստամոքսին միջոցաւ։ Այդ կերպով կը սնուցանեն հիւանդները, նոր ապաքինածները, ինչպէս նաև այն անձերն, որք ունին հիւծումէ առաջ եկած անօրինութիւն, անունդներէ նողկանք, տենդ, շաքարախտ, Թոքախտ, Թանչք, ուռեցք, քանսէր, ստամոքսի ու լեարդի հիւանդութիւն՝ տաք երկիրներ բնակելէ յառաջ եկած։

ՇԱԲՕԹՕ, 8, Վիվիէն փողոց, Փարիզ, և բոլոր դեղարանց մէջ։ A.

COMP RUSSE
NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Գշ. 24/5 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դշ. 25 6 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ, հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Եաֆա, Պէյրութ եւ Քիոս։
Եշ. 26 7 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
Եշ. 26,7 Ինէպօլու, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 27,3 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի. 53

EMULSION SCOTT
ՍԳՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը

աշխարհի մէջ լաւագոյն դեղն է
ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ
ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար։

Ամենէն ախորժաճամ ձկան իւղն է «հիբօֆօսֆիթ տը շօ է տը սուտ» ի հետ խառնուած։ Տղայք հաճոյքով կ՚ուզեն ճաշակել զայն։ Բնաւ ուրիշ դեղ մը ասոր չափ ազդեցիկ չէ, բուժելու համար

ՀԻՒԾԱԽՏԸ, ԽՈՅԼԸ (սըրաճա), ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՏԻՒՐՈՒՄԸ, ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՔՈՒԹԻՒՆԸ, ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ, ԹՈՔԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱԶԸ, ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, և ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Գործակալատուք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՒՐԼ

ՔՈՒՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

Որոյ շոգենաւերը ամէն հինգշաբթի Լիվրբուլէ և Պոլսոյ կու գան

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Գոթնիա	4581
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուլտոնիա	7268	Ալլաս	2393
Գամբանիա	5587	Սարակոսա	2166
Լէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Կալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սկիթիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէբբօ	2143	Մորօգգօ	1855
Քէտար	1878	Քամբրանիա	12950
Նէրպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Պավալոնիա	4845		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ք. ՃՈԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
Մէյմանէնթլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 571

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլէ և Արեւելքի միջև բեռնող շոգենաւերը

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքդօրիան	10500	Ֆլավիան	3500
Առմէնիան	10500	Իմիրջիան	3500
Քէպրիան	10500	Արտիգըն	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գոլոմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Քօրճիան	8000	Անտալուզիան	2500
Գոսդրիկան	8000	Ալգաշիըն	2500
Ֆլորենդիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինձօ	900
Վավօնիան	3700	Օբօրդօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգը գրել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԷ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1 Ղալաթիա

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Բօզարիօ	186
Ալէբօ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սարֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարդէլլօ	3709	Ցիրիօ	1735
Արիօսդօ	2377	Տիտօ	4811	Հիտալկօ	1581	Միբատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պատանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սբէրօ	1200
Պօրտօֆինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրադիօ	3600	Մօնդէվիտէօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1545
Պրինօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօբիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էլտօ	2464	Իտաճօ	5540	Օթիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէլրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճուէնօ	1080	Օնձարիօ	4036	Թօրքիտօ	[illegible]
Գալիբսօ	1337	Էգոդօ	1481	Քլէօօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	[illegible]
Գամիլօ	1244	Ֆիտօ	954	Գօլրինօ	2307	Բալէրմօ	1687	Վասրօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Զիքակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1063	Բիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2596
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէանդրօ	2272	Բինալտօ	1663	Եէտօ	1350
Գլիօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Բօլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիղանտէ	1243	Լօրէնզօ	3191	Բօմէօ	1789		

Քլայօ շոգենաւը, նաւապետ Ծօնսըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած է։

Քառոնէլօ շոգենաւը, նաւապետ Կրէշամ, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ և ամսոյս 7ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։

Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՋՕ
Թիւ 17—18, Քէւչիւէ Միւլէթ խան, Ղալաթիա

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՍՈՒՄԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՓՕՆՍՕՆ ՏԸ ԹԷՐԱՅ
ՄԱՆՏՐԷՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ
Ա. ՄԱՍ

Ժ

ՀԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐԻ ՄԸ ԴՈՒՌԸ

Մինչեւ ժամադրութեան ժամը, այսինքն մինչեւ կէս գիշեր, չորսն ալ թափառկոտած էին աւերակներուն շրջակաները, դգուշանալով ուշադրութիւն գրաւելէ. բան մը՝ որ դիւրին էր արդէն։

Կէս գիշերին ամէնքն ալ միացած ու նստած էին կործանած սիւներու վրայ։

Զօրս գին վերջին ատիճան մութ էր։

Հաղիւ հինգ սրիկաները գիրար կրնային տեսնել։

Լալուէթ խոշոր կապոց մըն էր բերած հետը, և ինքն էր որ առաջին անգամ խօսք բացաւ։

—Վերջապէս, պարոն, պիտի ըսէք մեզի թէ ինչո՞ւ զմեզ հոս կանչեցիք, և մանաւանդ ինչ ընելու համար։

—Կարգով սկսինք, պատասխանեց տիւ Ռամօ։ Ամէնքդ ալ գիտէք արդէն՝ թէ մտադիր ենք քիչ մը բան չորթել իմ ազգականուհիէս։

—Այո՛, մոռացին միւսները։

—Գիտէք նաև ամէնքդ ալ թէ ո՛չ միայն իրաւունք ունիմ այս գործին մասնակցելու այլ նոյն իսկ զայն վարելու՝ քանի որ դղեակն ու մարդիկը ե՛ս կը ճանչնամ ամէնէն աւելի։

—Կատարելապէս։

—Կը յիշե՞ս, Լալուէ՛թ, որ առաջին անգամ մը ուզած էի արգելք ըլլալ դղեակը կողոպտելու գաղափարին։

—Կը յիշեմ. կ՚ըսէիր թէ անկարելի էր դղեակը մտնել և թէ քու ազգականուհիդ տանը մէջ կարեւոր գումար մը պահելու չափ անխելք չէր։

—Կ՚ըսէի, այո՛, բայց գիտցած եղիր որ կը ստէի։

—Գէշ չէ։

—Բայց ուրիշ ծրագիրներ ունէի. գիտես թէ որո՛նք։ Այդ ծրագիրները օդը ելան կոմսին մահուամբ։ Ալ չարժեր խօսիլ անոնց վրայ։ Այսօր, ձեզի պիտի յայտնեմ բովանդակ ճշմարտութիւնը, կը լսէ՞ք, բովանդակ ճշմարտութիւնը։

—Բայց մէկդի թող այդ խօսքերը որոնք աւելի եղեռնադատ ատեաններու մէջ կը լսուին, ըսաւ Մանտրինէ։

—Սիրելի ընկերներս, շարունակեց Մէլքիօր, իմ ազգականուհիս չորթելիք շատ բան կը պահէ դղեակին մէջ։

—Ապահով եմ, ըսաւ Մանտրինէ. իրեն պէս ծերուկ աղահ մը չի կրնար ապրիլ, առանց իր հարստութիւնը աչքի առջեւ ունենալու։

—Այդ դիտողութիւնը, պատասխանեց Մէլքիօր, պատիւ կը բերէ մարդկային սիրտը ճանչնալու կարողութեանդ։ Մնաց որ շատ ալ ճիշդ է, նոյն իսկ քու կարծածէդ ալ ճիշդ։ Իմ պատուական ազգականուհիս ահագին քանակութեամբ ոսկի և թանկագին քարեր կը պահէ դղեակին մէջ։

—Ապահո՞վ ես։

—Կատարելապէս, իմ խեղճ հօրեղբայրս ինծի յայտնեց այս պարագան, երբ միասին Բարիզ կը փախչէինք։

—Բայց ո՞ւր կը պահէ բոլոր ատոնք։

—Եթէ երբեք գիտնայի ատիկա, մինակս փնտռելու պիտի երթայի։ Ապահովաբար հնարամիտ և յանդուգն միջոցներով միայն կարելի պիտի ըլլայ Էլոիզի գանձը ձեռք ձգել։ Եւ ճիշդ այս տեսակէտով է որ ձեզ իմ հետս կ՚առնեմ։ Հիմա թող տուէք որ շարունակեմ ըսածս։ Արդ, Էլոիզ, իբր վաշխառուի կատարեալ աղջիկ, սաղայէլական հազար ու մէկ գործեր կ՚ընէ՝ որոնց մեծ մասը գոհարեղէններու վրայ։ Այս գործառնութեանց միջոցին հաւաքած է իր քով բաւական քանակութեամբ թանկագին քարեր զորս մեծ շահով ծախելու համար պատեհ առթի մը կը սպասէ։

—Եւ կը կարծես որ այդ գոհարեղէնները պահած տեղը պիտի յայտնէ՞ մեզի, առարկեց Լալուէթ։

—Պէտք է որ յայտնէ։

Այս կարճ խօսքը՝ բովանդակ խումբին վրայ սարսուռ մը պտտցուց։

Մէլքիօր հասկցաւ իր ըսածին գործած ազդեցութիւնը և խկոյն աւելցուց։

—Ամէն բան ըրի առաջքը առնելու համար այն դժբաղդութեան՝ որուն պիտի ենթարկուի։ Երկու անգամ խնդրեցի որ օգնէ ինծի։ Եթէ երբեք հաւանած ըլլար, հաւանականաբար պիտի պաշտպանէի զինքը՝ նոյն իսկ ձեզի դէմ. բայց ինծի հետ միշտ դաժանութեամբ վարուեցաւ։ Ասկէ զատ, գիտէ՞ք դուք ի՛նչ ըրած է այս արարածը։ Թունաւորած է իմ հօրեղբայրս, իր ամուսինը։

—Կը հաւատա՞ս, հարցուց Մանտրինէ։

—Ապահով եմ։

—Սակայն ինչի՞ վրայ հիմնուելով։

—Խոստովանութեան մը վրայ՝ զոր հօրեղբօրս մահուընէն առաջ ունեցայ իրեն հետ։ Եւ յետոյ, հարցաքննեցի պզտիկ աղջիկ մը, որ դղեակին մէջ կը գտնուի և որ ինծի ըսաւ թէ կոմսուհին գիշեր մը գէշ երազներ տեսնելով աղաղակած է. «Ներէ... Թողէ...։ Ներէ՛, ներէ... ներէ՛ ինծի... աղօթք պիտի կարդացնել տամ հոգւոյդ հանգստութեանը համար»։

—Գա՛հ, առարկեց Լալուէթ, ատիկա ապացոյց մը չէ։

—Ինծի համար ապացոյց մըն է։ Ասկէ զատ, ուրիշ մըն ալ ձեռք պիտի ձգենք։

—Ո՞րը։

—Պիտի գիտնաս քիչ մը ետքը։ Շատ առաջ չերթանք ու մեթոտով գործենք։ Գալով դղեակը մտնելնուս...

Մանտրինէ գլուխը երերցուց ըսելով.

—Ատիկա անկարելի է. բոլոր սպասաւորներն ալ բակին վրայ կը պառկին։ Ցետոյ՝ շուները կան որ գիշերն ի բուն կը հսկեն դղեակին շուրջը։ Իսկ պատէն անցնիլ բոլորովին անկարելի է, քանի որ պարտիզպանին ծառան զինուած, շարունակ կը հսկէ պարտէզին մէջ։

—Կը տեսնեմ որ լաւ տեղեկութիւններ առած ես, Մանտրինէ. ըսածներդ բոլորովին ճիշդ են։ Եւ սակայն, ես չեմ ուզեր անհանգիստ ընել ո՛չ դղեակին մարդիկը, ոչ ալ զայն պահպանող շուները...

Ժօլի-Կէօլ և Քառքօտիլ աղաղակեցին երկուքը մէկ։

—Գլուխ հանուելիք գործ չէ ատիկա։

—Լրջօրէն խօսինք, ըսաւ Մանտրինէ։

—Այո՛ աւելցուց Լալուէթ. որովհետեւ օդապարիկով չէր որ դղեակը պիտի մտնէինք։

—Ոչ, շարունակեց Մէլքիօր, բայց կրնանք գետնափորի մը միջոցաւ մտնել հանդուցեալ կոմսին սենեակը։

—Գետնափորի՞ մը, ընդմիջեց Մանտրինէ։

—Այո՛։

—Եւ ո՞ւր կը գտնուի այդ գետնափորը։

—Ոտքերնուս տակ։

—Քիթերնո՛ւս կը խնդաս, ի՞նչ կ՚ընես։

—Մանտրինէ՛, երբոր խնդիրը գործի վրայ ըլլայ, բնաւ կատակ չեմ ըներ։ Գիտե՞ս թէ ուր կը գտնուինք հիմայ։

—Սուրբ Պօնվանթիւրի մենաստանին մէջ։

—Եւ գիտե՞ս թէ որո՛նք կը բնակէին հոս 1789էն առաջ։

—Վանականներ, անշուշտ ագահներ։

—Այո՛, վանականներ՝ որոնք Ֆարուա Պէլեօզի կոմսերուն պաշտպանութիւնը կը վայելէին։ Պոտուան մը Ֆարուա կանգնած էր այս վանքը՝ ուխտի մը հետեւանքով։ Անկէ ի վեր Ս. Պօնվանթիւրի մենակեացները սկսան վայելել մը Ֆաբուաներուն պաշտպանութիւնը։ Արդ, այն ատենուան սովորութեան համաձայն, վանքն ու դղեակը իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ էին գետնափորի մը միջոցաւ։

(Շարունակելի)